

บทที่ 4

ผลการศึกษา

โรงเรียนศึกษาพิเศษแพร่ เป็นโรงเรียนในสังกัด กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนแห่งเดียวในจังหวัดแพร่ที่เปิดทำการสอนให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในระยะเวลาของการศึกษา ตั้งแต่ มิถุนายน 2542 ถึง สิงหาคม 2542 พบข้อมูลมากมายที่หลากหลายซึ่งจะนำเสนอในประเด็นดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนศึกษาพิเศษจังหวัดแพร่
 2. บทบาทของคนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน
 3. แนวโน้มของเงื่อนไขใหม่ที่จะมีผลกระทบต่อโรงเรียน
- รายละเอียดในแต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

1. บริบทของโรงเรียนศึกษาพิเศษ จังหวัดแพร่

โรงเรียนศึกษาพิเศษมีบริบทที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรงเรียนอยู่มากมาย ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในภาคผนวก

โรงเรียนนี้จัดสร้างโดยได้รับความช่วยเหลือจาก ท่านรองเจ้าคณะภาคที่สนับสนุนให้สร้างโรงเรียนแห่งนี้ขึ้นในจังหวัดแพร่ โดยให้ใช้ที่ธรณีสงฆ์เป็นสถานที่ในการสร้างโรงเรียนขึ้น เพื่อที่จะช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องได้มีสถานที่ศึกษา และ สร้างเสริมพัฒนาการ ทำให้เด็กสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ก็ยังส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีโอกาสในการเรียนรู้วิชาชีพที่จะสามารถนำไปใช้ได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม

ความแตกต่างของโรงเรียนศึกษาพิเศษจากโรงเรียนปกติมีดังนี้

1. นักเรียนในโรงเรียนมีความหลากหลายทางด้านสติปัญญาและการรับรู้ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มที่เรียนช้า กลุ่มพอเรียนได้ กลุ่มพอฝึกได้ และ กลุ่มอ่อน ซึ่งเรียงลำดับตามระดับสติปัญญาจากมากไปน้อย ส่วนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่มีปัญหาในการเรียนรู้ แต่ปัญหาของเด็กกลุ่มนี้อยู่ที่การสื่อสาร ซึ่งในโรงเรียนจะสอนภาษาที่เป็นภาษามือสากลให้กับเด็ก เด็กที่สามารถใช้ภาษามือได้ จะจำกัดอยู่ในวงแคบ คือเป็นกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน และ ครูที่สอนเท่านั้น

การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นๆ ก็ยังใช้ภาษามือตามธรรมชาติที่เขาเคยใช้มาก่อน

2. หลักสูตรการศึกษาแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ ในสังกัด กรมสามัญศึกษา เพราะมีหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถม และในอนาคต จะเปิดการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน ชั้นเรียนที่เปิดสอนก็จะขยับขึ้นตามนักเรียนที่เลื่อนชั้นขึ้นไปเรื่อยๆ โดยชั้นสูงสุดของโรงเรียนจะเป็นระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเด็กที่จบจากหลักสูตรมัธยม และได้รับวุฒิการศึกษา เป็น มัธยมศึกษา(พิเศษ) ซึ่งระดับนี้จะต่ำกว่าระดับมัธยมปกติ และนอกจากนี้ก็ยังมีการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถของเด็กในการประกอบอาชีพ โรงเรียนจะมีการสอนอาชีพอย่างง่ายๆ ให้กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งทางโรงเรียนคาดหวังว่าจะให้กลุ่มนี้มีความรู้ทางอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งติดตัวไปหลังจากที่จบออกจากโรงเรียนไปก็สามารถที่จะไปประกอบอาชีพได้

3. ครูในโรงเรียนนี้ เป็นครูที่เป็นข้าราชการ และ ครูอัตราจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นครูที่อายุการทำงานยังไม่มากนัก บางคนเพิ่งมาเริ่มทำงานครั้งแรก ที่โรงเรียนแห่งนี้ ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาพิเศษมาโดยตรง ต้องมีการปรับตัวเข้ากับโรงเรียนมาก และมีการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับเด็กกลุ่มนี้ และเนื่องจากเป็นครูที่จบมาใหม่ จึงมีศักยภาพสูงในการคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ และสามารถที่จะรวมตัวกันได้ง่ายในการทำกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากครูส่วนใหญ่จะพักอยู่ในโรงเรียน เพราะจะต้องมีการจัดเวรเพื่อดูแลเด็กนักเรียนตามหอนอนต่างๆ

4. วัตถุประสงค์และวิธีการในการเรียนการสอนในโรงเรียน โรงเรียนไม่ได้เน้นในการให้วิชาการกับเด็ก โรงเรียนจะมีวัตถุประสงค์ในการที่让孩子มีความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองให้ได้มากที่สุด เพื่อเด็กจะสามารถที่จะอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นได้ โดยไม่สร้างปัญหา หรือ เป็นภาระให้กับสังคม โรงเรียนจึงเน้นในด้านการพัฒนาเด็กทุกด้าน เพื่อให้เด็กได้เกิดความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ในทุกๆ ทาง โรงเรียนนี้ยังใช้วิธีการเรียนการสอนแบบฝึกปฏิบัติ ฝึกทำ เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากตัวเด็กเองต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความเคยชิน และสามารถที่จะทำได้อย่างเป็นอัตโนมัติ ตัวอย่างเช่น ในการใช้ชีวิตประจำวันเด็กต้องมีการซื้อของเพื่อให้ได้มา ซึ่งสิ่งที่จะเอื้อต่อการดำรงชีวิต ดังนั้น โรงเรียนจึงจัดตั้งตลาดจำลองเพื่อเป็นสถานที่ที่นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องนี้ โดยจัดตั้งขึ้นในรูปแบบของสหกรณ์ ให้นักเรียนได้รู้จักการใช้เงินเพื่อแลกของของตนเองต้องการ ไม่ใช่การหยิบจยมาเฉยๆ ซึ่งการสอนโดยการจำลองสถานการณ์แล้วให้ฝึกปฏิบัติจริง เป็นสิ่งได้ผลในโรงเรียนแห่งนี้

ด้วยเหตุที่โรงเรียนมีความหลากหลาย จึงต้องมีการจัดการที่ดี ที่จะสามารถทำให้ระบบต่างๆ ในโรงเรียนเป็นไปได้อย่างดี โดยโรงเรียนมีการจัดการภายในโรงเรียน และ การดำเนินงานใน

โรงเรียนที่ดี และ ด้วยเหตุที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นมา บุคลากรในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยครู ผู้บริหาร ก็เป็นรุ่นแรกของโรงเรียนที่บุกเบิกร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยคิด ช่วยทำ โดยที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นแกนนำในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียน กิจกรรม หรือ โครงการต่างๆที่เกิดขึ้นมาจากการที่คณะครูในโรงเรียนมีความเห็นพ้องต้องกันที่จะมีการสร้างกิจกรรมใดๆให้เกิดขึ้นในโรงเรียน คณะครูได้ให้ข้อมูลว่า

" ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมทางด้านสุขภาพด้วย เราก็จะคุยกันในที่ประชุมว่าเราจะทำตรงนั้นๆ เพื่อใช้ในโครงการนี้ ก็ให้แต่ละคนเสนอความคิดเห็นมา ว่าเป็นอย่างไร ดีไหม เป็นประชาธิปไตย ถ้าส่วนใหญ่เห็นว่าดีก็ทำ ส่วนใหญ่เราจะมีการนำเข้าไปประชุมหมด ตามความเห็นกันก่อน "

ครูทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันในการทำงาน ภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนนี้ เป็นผู้ที่มิวสิคัลคนกว้างไกล สามารถที่จะประสมประสานระหว่างนโยบายของกระทรวง สภาพความเป็นอยู่ ความพร้อมของโรงเรียน และการให้ ความร่วมมือของชุมชน ออกมาเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์กับทุกๆฝ่าย และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามนโยบาย เพราะนโยบายของผู้บริหารโรงเรียน เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดมีกิจกรรมต่างๆขึ้นในโรงเรียนได้ ผู้บริหารของโรงเรียนศึกษาพิเศษจึงเป็นตัวหลักในการพัฒนาโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนจะร่วมกับครูในการแก้ไขปัญหาต่างๆรวมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน

ในส่วนของงานดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ในการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของสุขภาพมาก เพราะเด็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีโรคประจำตัว จะต้องคอยดูแลเรื่องของสุขภาพเป็นพิเศษ เวลาที่มีเด็กไม่สบายขึ้นมาในโรงเรียนก็จะเป็นภาระกับครูมาก ที่จะต้องคอยดูแล พาไปโรงพยาบาลจนกว่าผู้ปกครองเด็กจะมารับตัวเด็ก ซึ่งทำให้ครูต้องทำงานทั้งหมดในโรงเรียนเพื่อดูแลเด็กที่เจ็บป่วยจึงเป็นปัญหาที่ทั้งครู และ ผู้บริหารเห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเล่าว่า

" โรงเรียนมีนโยบายให้ครูทุกคนปฏิบัติต่อเด็กเพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่ดี สุขลักษณะที่ดี เรื่องการแต่งกาย ความสะอาดของร่างกายเป็นเรื่องสำคัญ เด็กที่มีความบกพร่อง มีความพิการอยู่แล้ว ถ้าไม่ดูแลเรื่องสุขภาพเป็นอันดับแรก เด็กจะเกิดความอ่อนแอ ทำให้เกิดโรคระบาดเจ็บป่วยได้"

การที่โรงเรียนเห็นเรื่องของสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญโดยไม่ได้เน้นในเรื่องของวิชาการ เหมือนโรงเรียนปกติ ทำให้โรงเรียนนี้มีกิจกรรมและการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดีอยู่หลายกิจกรรม ซึ่งได้แก่

1. กิจกรรมการออกกำลังกาย

ที่โรงเรียนนี้ มีกิจกรรมให้เด็กได้ออกกำลังกาย ทั้งในกลุ่มของเด็กนักเรียนประจำ และนักเรียนที่ไปกลับ นักเรียนประจำซึ่งมีประมาณ 80 % ของนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียน จะได้ออกกำลังกายกันตั้งแต่ ตีห้าครึ่งของทุกวัน โดยมีครูประจำเรือนนอนผลัดเปลี่ยนเวรกันดูแลนักเรียน ซึ่งจะต้องดูแลตั้งแต่ตื่นนอนตีห้า ปฏิบัติกิจวัตรส่วนตัวเรียบร้อยแล้ว จึงได้ออกกำลังกาย โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มๆกระจายกันตามจุดต่างๆ จากนั้นถึงจะแยกย้ายกันไปอาบน้ำ แต่งตัว เพื่อเตรียมตัวรับประทานอาหารเช้าต่อไป

เด็กนักเรียนที่ไปกลับ ก็จะได้ร่วมออกกำลังกายด้วย ในช่วงหลังจากเข้าแถวเคารพธงชาติแล้ว โรงเรียนจะมีกิจกรรมทักชะกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการออกกำลังกายโดยนักเรียนทุกคนได้ออกกำลังกายร่วมกัน โดยการเต้นพร้อมกับเปิดเพลงไปด้วย ซึ่งจะเป็นเพลงประเภทเพลงเร็ว เพลงเร้าใจ ให้เด็กทุกคนได้เต้น ได้ออกกำลังกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรง อารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส และเตรียมพร้อมที่จะเรียนในวันนั้นๆ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กนักเรียนด้วยกันเอง เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

การที่ครูหลายคนในโรงเรียนมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ไปในทางเดียวกันในทุกๆเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสุขภาพ หรือกิจกรรมอย่างอื่น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มครูเหล่านี้อยู่ในวัย และ สถานภาพต่างๆ ใกล้เคียงกัน ทำให้การคิดทำกิจกรรมใดๆในโรงเรียนไม่มีปัญหา ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งมีผลกระทบทำให้เด็กนักเรียนได้รับประโยชน์ในการที่โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจน มีการพัฒนาในทิศทางที่ชัดเจน และทุกคนก็สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ดังเช่นเรื่องของกิจกรรมการออกกำลังกายที่ทำให้เด็กได้มีสุขภาพที่แข็งแรง มีการพัฒนาขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีผู้ปกครองหลายคนที่เห็นการเปลี่ยนแปลงในตัวลูกได้ชัดเจน เช่น

"หลังจากเอาลูกเข้าโรงเรียนแล้วรู้สึกดีขึ้น ไม่ค่อยเป็นไข้ ดีขึ้นกว่าเดิม"

"เมื่อก่อนจะมีปัญหาคือเป็นหอบ ต้องกินยาหอบ ปวดแสบ ปวดชา แต่ตอนนี้ไม่เห็นเป็นอะไร"

" รู้สึกว่าแกจะสมบูรณ์ขึ้น ตัวโตขึ้น กลับบ้านก็กินข้าวเก่ง กินหมดทุกอย่าง ก็เลยสมบูรณ์แข็งแรงขึ้น"

นั่นแสดงให้เห็นว่าเด็กส่วนมากที่เข้าโรงเรียนนี้แล้ว กิจกรรมต่างๆในโรงเรียนที่เขาได้ทำ จะส่งผลให้เขามีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

2. กิจกรรมการทำสมาธิ

ที่โรงเรียน หลังจากที่เข้ากิจกรรมทักษะกลุ่มสัมพันธ์ในตอนเช้าแล้ว ก่อนเข้าห้องเรียนก็จะมีกิจกรรมให้เด็กนักเรียนได้ฝึกสมาธิ ในห้องจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตได้ทางหนึ่ง วัตถุประสงค์หลักของการที่ให้เด็กนักเรียนได้ทำสมาธิ คือ ฝึกให้เด็กใช้สมาธิในการทำงานต่างๆ ให้เขามีสมาธิ พร้อมทั้งจะเรียน การทำสมาธิจะได้ผลดีโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่เป็น ออทิสซึม ซึ่งมีสมาธิสั้นมาก บางคน 1 นาที 5 นาที 10 นาที การฝึกสมาธิ จะทำให้เด็กกลุ่มนี้ มีการระลึกได้ มีความจำที่ยาวนานที่สุด และทำให้เกิดการเรียนรู้ตามมา

การที่เด็กมีสมาธิ นอกจากจะมีผลดีต่อสุขภาพจิตแล้ว ยังมีผลต่อการเรียนรู้ทั้งเรื่องวิชาการและในเรื่องการดำเนินชีวิต การเข้าสังคมในกลุ่มเพื่อนอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้ปกครองบอกว่า

" ลูกสาวไปเข้าโรงเรียนนี้ รู้สึกว่าดีขึ้น เรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเขาจะดูแลของเขาเองได้เรียบร้อยมากขึ้น"

" เดี่ยวนี้เขียนหนังสือเองได้ ครูสอนมาเป็นประโยคก็เขียนตามครูได้ บวกเลขได้ เขียนหนังสือเราไม่ต้องดูเขาก็เขียนได้"

" ที่เอาเข้าโรงเรียนนี้ก็รู้สึกดีขึ้น รู้อะไรขึ้นมาเยอะ รู้หลักเกณฑ์ เป็นเวลา เป็นระเบียบขึ้น เวลากลับบ้านก็เที่ยวน้อยลง ช่วยงานบ้านได้ ช่วยขายของได้ "

" เข้าโรงเรียนนี้ ก็รู้สึกว่ามีการพัฒนาดีขึ้น ก็ดีขึ้นนิดหนึ่ง ก็รู้มาทีละน้อยเหมือนกัน เมื่อก่อนพูดไม่ค่อยรู้เรื่อง เดี่ยวนี้ก็พูดออกมาเป็นคำ มีการช่วยเหลือตัวเอง อาบน้ำ สระผม แปรงฟันเอง เรื่องการบ้านการเรือนก็ช่วยได้มากขึ้น"

"ลูกมีการเรียนรู้มากขึ้น เช่นฝนตก เขาจะบอกแม่ว่าฝนตก แล้วรู้ว่าจะต้องปิดหน้าต่างเมื่อ ฝนตก แค่นี้ก็ดีใจแล้ว บางคนแค่ลูกอาบน้ำได้เอง แปรงฟันได้เอง ก็ก็ดีใจมากแล้ว"

"ตอนเอาไปโรงเรียนใหม่ๆก็ร้องไห้บ้าง ติดบ้าน ร้องตอนไปส่ง ถ้าอยู่ก็ไม่ร้อง จะมีการประท้วงคือไม่ยอมกินข้าวกินน้ำ ตอนนี้ดีแล้ว น้ำหนักขึ้น แข็งแรง สมบูรณ์ กินเก่ง"

พฤติกรรมต่างๆเหล่านี้ที่ทำให้ พ่อแม่ ผู้ปกครองรู้สึกภาคภูมิใจ ดีใจที่เขาเห็นลูกของเขา มีพัฒนาการที่ดีขึ้น แม้เพียงเล็กน้อยก็นำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีให้กับพ่อแม่ได้มาก การทำสมาธิ อาจจะบอกไม่ได้ว่าส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้มากน้อยเพียงไร แต่การทำสมาธิเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมให้กิจกรรมต่างๆหลายกิจกรรมดำเนินไปได้ และประสบผลสำเร็จได้

3. การดูแลความสะอาดของร่างกายให้ถูกสุขลักษณะ

ส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กมีสุขภาพที่ดีได้ ต้องมีร่างกายที่สะอาด ที่อยู่อาศัยถูกสุขลักษณะ มีพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ดี นโยบายในเรื่องนี้ ทางโรงเรียนได้เห็นความสำคัญจึงมีการมอบหมายให้ ครู ดูแลเด็ก ซึ่งทางโรงเรียนมีโครงการพิเศษขึ้นมาโครงการหนึ่งที่เรียกว่า โครงการพ่อครู-แม่ครูซึ่งเป็น โครงการที่ให้ครูหนึ่งคนรับผิดชอบเด็ก 5 คน จะดูแลตั้งแต่การแต่งตัว เล็บมือ ผม ตรวจสอบความเรียบร้อย ความสะอาดของเสื้อผ้า และในกลุ่มครูด้วยกันก็จะช่วยกันตรวจสอบว่าเด็กในความรับผิดชอบหรือ "ลูก" ของครูคนไหน ที่ยังมีปัญหาอยู่และต้องปรับปรุงอะไรบ้าง ก็จะแจ้งให้ พ่อครู หรือแม่ครู ของเด็กคนนั้นทราบ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพิ่มการดูแลอย่างใกล้ชิดกับ ตัวเด็กมากขึ้น สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก และลดความภาระของครูเวรได้ส่วนหนึ่ง ครู จะรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างละเอียด เพื่อที่จะช่วยแก้ไขปัญหให้กับเด็กเป็นรายบุคคลได้ดียิ่งขึ้น พ่อครู-แม่ครู จะต้องดูแลรวมไปถึงเรื่องของสุขภาพด้วยว่า เด็กคนไหนมีโรคประจำตัวอะไรบ้าง เคยชักไหม กินอะไรถึงชัก ชักครั้งหนึ่งนานกี่นาที มียาประจำตัวอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้แก้ไขเด็กได้ ทันทีทั้งนี้ นอกจากนี้ยังจะต้องดูแลเด็กในด้านพัฒนาการด้วยว่าเด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างไรบ้าง

ปัญหาที่ผ่านมาที่ผู้ปกครองพบว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกเขาบ่อยๆคือ เรื่องของ โรคติดต่อ ที่สามารถป้องกันได้ ด้วยการดูแลความสะอาดส่วนบุคคล การจัดสถานที่อยู่อาศัยที่นอนให้ ถูกสุขลักษณะ โรคที่ผู้ปกครองเห็นว่าเป็นปัญหาดังกล่าว อาทิเช่น

" ลูกชายเคยมาอยู่หอในช่วงแรกๆ ก็มีกลากเกลื้อน บนศีรษะ"

" ลูกจะมีปัญหาตาแดงอยู่ตลอด ไปอยู่โรงเรียนอาทิตย์หนึ่งก็เป็นมา ถ้ามาอยู่บ้านก็หาย แต่ถ้าไปโรงเรียนอีกก็เป็นอีก"

" เขามักจะเป็นแผลที่ปาก ถ้าหยุดอยู่บ้านในสัปดาห์แล้ว ไปโรงเรียนก็เป็นอีก "

การที่ผู้ปกครองตั้งข้อสังเกตว่าความผิดปกติเหล่านี้ติดมาจากที่โรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงสมควรที่จะให้ความสำคัญของการดูแลความสะอาดส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการป้องกัน

โรคติดต่ออื่นๆด้วย เป็นความคาดหวังอย่างหนึ่งที่ผู้ปกครองคาดหวังว่าทางโรงเรียนจะดูแลเรื่องพวกนี้ได้ โดยเฉพาะนักเรียนประจำที่ผู้ปกครองจะมอบความรับผิดชอบในตัวเด็กทั้งหมดไว้กับครู ตลอดเวลาที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน ครูจึงเปรียบเสมือนเป็น พ่อแม่ ผู้ปกครอง และเป็นครูด้วยในเวลาเดียวกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องรู้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อการดูแลที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์กับตัวเด็กมากที่สุด

4. การดูแลด้านโภชนาการ

ที่โรงเรียนนี้จะมีอาหารเลี้ยงเด็กนักเรียนทุกมื้อ พร้อมทั้งอาหารว่าง สำหรับนักเรียนประจำ และ มื้อกลางวันสำหรับนักเรียนไปกลับ โดยมีอาจารย์ด้านโภชนาการเป็นผู้ควบคุมรายการอาหารต่างๆ ในแต่ละวัน เรื่องของอาหารถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เด็กได้มีสุขภาพที่ดี เพราะเมื่อเด็กได้รับอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วนแล้ว สุขภาพร่างกายก็ย่อมจะดีเป็นผลตามมา เด็กบางคนอยู่ที่บ้านผู้ปกครองไม่ได้มีความรู้ในเรื่องของโภชนาการ ทำให้เด็กเกิดความบกพร่องในการพัฒนาได้ ในส่วนของโภชนาการในโรงเรียนนี้ จะแยกประเด็นในการวิเคราะห์ออกได้เป็นดังนี้

4.1 อาหารที่มีผลต่อสุขภาพช่องปาก

อาหารที่ทางโรงเรียนจัดให้เด็กนั้น ได้มีการคำนึงถึงเรื่องของสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ แต่การดูแลเรื่องอาหารจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจเรื่องสุขภาพในทุกๆด้าน ไม่เฉพาะแต่สุขภาพร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว ต้องมีความเข้าใจ และคำนึงถึงสุขภาพในลักษณะองค์รวม แม้ว่าอาหารคาร์โบไฮเดรตบางประเภทจะเป็นประโยชน์ต่อร่างกายเด็ก แต่ถ้ามีผลกับสุขภาพช่องปากทำให้ฟันผุ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการดัดแปลงอาหารชนิดนั้น หรือให้อาหารอื่นทดแทนการยึดหลักของสุขภาพองค์รวม จะทำให้เด็กได้รับโภชนาการที่ถูกต้องไม่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคใดๆ และทำให้สุขภาพ ร่างกายแข็งแรงอีกด้วย

ในโรงเรียนนี้ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของอาหารที่ทำให้เกิดฟันผุ ทำให้มีการดูแลเรื่องโภชนาการที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้ความคิดของการป้องกันโรคฟันผุในเด็กนักเรียน

" ครูอนามัยซึ่งผ่านการอบรมทันตฯมาแล้วจะเสนองานโภชนาการอาหารตลอด แม้กระทั่งอาหาร ขนม ที่มีน้ำตาลมาก ที่ให้เด็กรับประทาน ครูอนามัยจะเสนอว่า ขนมประเภทนี้ไม่ควรเข้ามาในโรงเรียน ก็จะมีการควบคุม งานอนามัยจะเป็นผู้ตรวจสอบ"

นอกจากจะมีอาหารแล้ว ทางโรงเรียนได้จัดให้มีอาหารว่างให้กับเด็กด้วย ซึ่งก็ต้องผ่านการพิจารณาจากครูก่อน โดยที่

" ในส่วนของขนม,ของว่าง ที่ทางโรงเรียนจัดให้เด็ก ทางโรงเรียนจะไม่จัดของว่างที่เป็นน้ำตาลมากๆ แต่ที่จัดให้เป็นประจำคือขนม ปายสองโมงจะแจกนมให้กับเด็กทุกคน"

การควบคุมอาหารเป็นการป้องกันฟันผุอย่างหนึ่งที่ทำได้ง่ายและได้ผลดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่ทุกคนจะต้องรับประทานอาหารจากแหล่งเดียวกัน ทำให้การควบคุมเป็นไปได้ง่าย แต่ทั้งนี้ โรคฟันผุก็ไม่สามารถที่จะป้องกันได้ด้วยการควบคุมอาหารแต่เพียงอย่างเดียว ยังมีปัจจัยอื่นๆอีกหลายปัจจัยที่ต้องควบคุมเพื่อป้องกันการเกิดโรคฟันผุ

นอกจากอาหารที่ทางโรงเรียนจัดให้กับเด็กนักเรียนแล้ว ก็ยังมีส่วนหนึ่งที่มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้กับทางโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนศึกษาพิเศษแพร์ เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาเป็นแห่งเดียวในจังหวัดแพร์ จึงมีประชาชนให้ความสนใจที่จะมาทำบุญด้วยการบริจาคอาหารเลี้ยงเด็กนักเรียนอยู่บ่อย ประมาณเดือนละ 1-2 ครั้ง ซึ่งส่วนมากเป็นการทำบุญเลี้ยงวันเกิด อาหารที่นำมาบริจาคมักมีหลายประเภท บางทีก็เป็นข้าว ก๋วยเตี๋ยว ขนม ไอศกรีม ทางโรงเรียนยังไม่มียุติบายที่ชัดเจนในการควบคุมอาหารที่ได้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา แม้ครูจะมีความเห็นว่าอาหารหวานเป็นอันตรายต่อสุขภาพฟันของเด็ก แต่ก็ไม่สามารถที่จะเลือกหรือควบคุมอาหารพวกนี้ได้ การให้คำแนะนำแก่ผู้บริจาคสามารถทำได้เป็นบางครั้งเท่านั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้บริจาคจะไม่ได้ปรึกษากับทางโรงเรียนก่อนว่าจะเลี้ยงอาหารประเภทไหนให้เด็ก มักจะมีการแจ้งเจตน์จำนงมาว่าจะเลี้ยงอาหาร และนำอาหารมาเลี้ยงเลย ซึ่งทางโรงเรียนไม่สามารถที่จะเลือกได้ว่าอาหารนั้นมีประโยชน์ หรือมีโทษ ต่อ ร่างกายอย่างไร ทางโรงเรียนสามารถที่จะควบคุมอาหารนี้ได้ก็ต่อเมื่อผู้บริจาคมอบเงินให้กับทางโรงเรียนให้เป็นฝ่ายจัดหาอาหารมาเลี้ยงเด็กให้เลย ตรงนี้ทางโรงเรียนจะสามารถควบคุมได้เพราะทำจากโรงอาหารในโรงเรียนโดยมีครูโภชนาการควบคุมดูแลอยู่ โรงเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนในเรื่องนี้อยู่ ซึ่งในอนาคตเมื่อโรงเรียนนี้เป็นที่รู้ในหมู่คนในสังคมกว้างขวางมากขึ้น ประกอบกับการนับถือพุทธศาสนาของคนในชุมชนซึ่งมองเห็นเรื่องของการทำบุญเป็นภาพของการทำความดีในอีกรูปแบบหนึ่ง ก็จะมีผู้มีจิตศรัทธามารับบริจาคอาหารมากขึ้นกว่านี้

" ส่วนเวลาที่มีแขกมาเลี้ยง ส่วนใหญ่ที่เราต้องการก็จะบอกเขาว่า ถ้าให้ดีก็ควรจะเป็น ผลไม้ของที่มีรสหวาน เช่น ไอศกรีม ชู๊กส อะไรพวกนี้ ถ้าเด็กทานเข้าไปแล้ว ถ้าเราดูแลไม่ทั่วถึง ก็จะมีคนเล็ดรอดไป ทำให้สุขภาพปากและฟันเขาเปราะ เป็นผลตามมาได้ ก็พยายามชี้แจงให้กับเขา บางคนที่ไม่รู้ก็จะจัดไอศกรีมมาบ้าง จัดขนมที่ดูแล้วว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพปากและฟัน อันนี้ก็ห้าม

ไม่ได้ ในเมื่อเขามีน้ำใจมา ก็ต้องรับไป แต่ก็พยายามบอกว่า คราวต่อไปถ้าจะเลี้ยง ก็ควรจะเป็นอาหารที่ถูกสุขลักษณะให้กับเด็ก "

" พวกที่มาบริจาคให้กับทางโรงเรียน เมื่อก่อนจะมีขนมบ้าง แต่ตอนนี้เปลี่ยนเป็นนมแล้ว พวกบริจาคนี้บางคนถ้าเขามาถามก่อนว่าเด็กจะกินอะไร เราก็ให้คำแนะนำเขาได้ แต่ถ้าเขาแจ้งความจำนงมาว่าจะมาเลี้ยงอาหาร เขาเอาเองเลยเราก็เลี้ยงไม่ได้ ถ้าเขามาถามก่อนเราก็จะบอกเขาได้ว่าอย่างขนมนี้เราจะเปลี่ยนเป็นนมหรือผลไม้ได้ไหม ถึงเราจะเปลี่ยนเป็นผลไม้เด็กเขาก็จะกิน กินได้หมดทุกอย่าง กินจนไม่รู้ด้วยซ้ำว่าอิ่มแล้ว แต่ถ้ามีให้เลือก ถ้าวางผลไม้กับขนมไว้ให้เขาจะเลือกขนม ถ้าไม่มีขนมมีแต่ผลไม้อย่างเดียวเขาก็ยอม ขอให้ได้กินก็พอ"

ทางด้านของผู้ปกครองเด็กนักเรียน ก็รับรู้ในเรื่องที่มีผู้มาบริจาคอาหารให้กับเด็กนักเรียน แต่ก็ไม่เห็นความสำคัญว่าจะมีประโยชน์หรือโทษอย่างไรกับสุขภาพร่างกายเด็ก ส่งผลให้ไม่มีแรงผลักดันในนโยบายเรื่องนี้จากกลุ่มของผู้ปกครอง

" ถึงแม้อยู่บ้านจะไม่ได้กินขนม ไปโรงเรียนก็ต้องได้กิน อย่างบางครั้งก็มีคนข้างนอกเอามาเลี้ยง มาบริจาค ก็เป็นพวกขนม"

บุคคลอีกท่านหนึ่งที่มีผลทำให้ชุมชนรู้จักโรงเรียน และมีการทำบุญด้วยการบริจาคอาหารให้กับเด็กนักเรียนนั้น คือ พระสงฆ์ ซึ่งเป็นระดับผู้นำพระสงฆ์ในจังหวัด และในระดับภาค ท่านมีความเห็นว่า

"ส่วนมากเวลาที่มีใครมาหาหลวงปู่ หลวงปู่ก็จะคอยบอก คอยคุยว่าให้เข้าไปดูบ้างนะ เข้าไปบริจาคสิ่งของอะไรก็ได้ อาหารก็ได้ ส่วนมากก็จะมีคนไปบริจาคเป็นอาหาร ไปเลี้ยงไปทำบุญอย่างทำบุญวันเกิด เขาก็จะไปเลี้ยงเด็กที่นั่น หลวงปู่ไม่เห็นด้วยที่เขาจะเอาขนมไปเลี้ยงเด็ก ถ้าจะให้ดีก็น่าจะเป็นนม จะเป็นประโยชน์กับเด็กมากกว่า หลวงปู่จะเป็นคนแนะนำโรงเรียนให้คนอื่น ๆ เขาอยู่อย่างนี้แหละ บางคนเขาไม่รู้หรอกว่า บ้านเรามีโรงเรียนอย่างนี้อยู่ด้วย ก็ดีเด็กจะได้มีที่เรียน "

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนทั่วไปที่เคยมาบริจาคให้กับโรงเรียน ก็เป็นบุคคลที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้กับทางโรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งจะต้องอาศัยระยะเวลาในการที่จะทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น

5. กิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน

กิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมาในโรงเรียนโดยเป็นนโยบายของทางโรงเรียน ซึ่งการทำกิจกรรมนี้ เป็นไปในลักษณะที่ หลังรับประทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อยแล้วซึ่งในช่วงนี้มีครูเวรคอยดูแลอยู่ หลังจากนั้นจะส่งต่อเด็กให้อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น พาเด็กไปบนห้องเรียน เพื่อ เอาแปรงสีฟัน ยาสีฟัน แล้วไปแปรงฟันที่หน้าห้องน้ำบนตึกเรียน โดยที่ครูประจำชั้นคอยดูแลอยู่อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสอนวิธีการแปรงฟันร่วมกับการสาธิตให้เด็กดูด้วย ซึ่งจากการสังเกตการณ์ พบว่า ภายหลังจากที่เด็กรับประทานอาหารกลางวันแล้ว เด็กจะเดินขึ้นห้องเรียนไปเลย ต่างคนต่างไปแปรงฟันเอง มีบางส่วนที่ได้แปรงฟัน บางส่วนก็ไม่ได้แปรงฟัน ครูประจำชั้นไม่ได้ดูแลอย่างใกล้ชิดทุกห้อง เพราะต่างคนก็มีภาระกิจในงานที่ได้รับมอบหมายอื่นๆ ทำให้การดูแลเด็กในเรื่องนี้ไม่ทั่วถึง ประกอบการที่โรงเรียนนี้ไม่มีกิจกรรมการเข้าแถวก่อนเข้าห้องเรียนในภาคบ่าย ทำให้ไม่มีการรวมตัวของเด็กนักเรียน ภายหลังจากที่รับประทานอาหารกลางวัน จึงทำให้เด็กไม่สามารถที่จะแปรงฟันได้พร้อมๆกัน

จากพฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาเด็กพวกนี้มักจะมีพฤติกรรม การเลียนแบบ การที่ปล่อยให้เด็กไปแปรงฟันเอง โดยที่ไม่มีแบบอย่างจากเพื่อนนักเรียนคนอื่น ซึ่งถือว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมอย่างหนึ่ง มาเป็นตัวบังคับให้เด็กได้แปรงฟันแล้ว ทำให้การแปรงฟันหลังอาหารกลางวันไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เพราะเด็กกลุ่มนี้จะไม่รู้เหตุผลของการแปรงฟัน เขาจะไม่ทราบว่าจะทำไมต้องแปรงฟัน แต่จะรู้เพียงว่า กินข้าวเสร็จแล้วต้องแปรงฟัน หรือเห็นคนอื่นแปรงก็ต้องแปรงตาม การชักนำให้มีกิจกรรมนี้ขึ้นในเด็กนักเรียนจึงต้องอาศัยกลยุทธ์ที่ไม่เหมือนในเด็กปกติ แม้ว่าทางโรงเรียนจะเห็นปัญหานี้แล้ว และพยายามแก้ไขปัญหามาโดยการให้เด็กนักเรียนที่มีความผิดปกติทางการได้ยิน หรือ เด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาที่พอจะรู้เรื่องในห้อง ใจดีไม่ต่ำเกินไป เป็นเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่พอเรียนได้ มาเป็นผู้ดูแลเด็กคนอื่นๆในห้อง รวมถึงการดูแลให้แปรงฟันหลังอาหารกลางวันด้วย ซึ่งเป็นโครงการ " พี่ช่วยน้อง" ที่ทางโรงเรียนพยายามที่จะให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลด้านสุขภาพให้ทั่วถึงมากที่สุด ผลสำเร็จของโครงการนี้อยู่ในระดับที่ดีระดับหนึ่ง ยังมีเด็กบางคนที่ไม่สามารถที่จะบังคับน้องให้ทำตามได้ และด้วยความพิเศษของเด็กกลุ่มนี้ การถูกบังคับไม่ได้เป็นวิธีการที่ถูกต้อง ซึ่งเรื่องนี้ผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดจะเข้าใจได้ดี ดังเช่น

" เราบอกให้เขาแปรงฟันได้ แต่เด็กแบบนี้บางครั้งก็ไม่ค่อยทำ บอกแล้วก็ไม่ได้ ต้องใช้วิธี บังคับบ้าง แต่ถ้าบังคับเขามากๆ ก็จะไม่ทำเลย"

" จะดูแลลูกให้แปร่งฟันตลอด แต่จะบังคับมากไม่ได้ เด็กพวกนี้บังคับมากๆจะไม่ทำตามเลย จะทำเป็นต่อต้าน.....ต้องพูดคุยกับเขาและให้เขาทำเป็นนิสัยเลย"

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กพวกนี้มากกว่าครู เพราะเลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็กๆ โดยเฉพาะแม่จะรู้จักเด็กประเภทนี้เป็นอย่างดีและลึกซึ้ง และจะมีมุมมองในเรื่องของกิจกรรมการแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันที่สุดอดคล้องกับพฤติกรรมที่เป็นจริงของเด็ก ซึ่งอาจจะทำให้เกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ เพราะผู้ปกครองจะใช้ข้อมูลพื้นฐานจากการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ที่เลี้ยงดูใกล้ชิดมาตลอด ซึ่งมีความเห็นว่า

" ให้ทำเป็นนิสัยเลย อย่างอาบน้ำแล้วต้องแปร่งฟันด้วย กินอาหารเสร็จแล้วต้องแปร่งฟันด้วย เราพูดให้เขาฟังอย่างนี้ทุกวันๆนานๆเข้า เขาก็ทำตาม เหมือนกับว่าเป็นกิจวัตรที่ต้องทำ"

" เราจะบอกเขาอย่างเดียวไม่ได้หรือ บางคนไม่ทำตาม ต้องให้แปร่งทุกคน เขาจะทำตามเอาเด็กมาเลย เข้าแถวทุกคนพร้อมกัน แล้วแปร่งฟันพร้อมกันถึงจะได้ผล เด็กจะได้แปร่งแน่นอน"

" การแปร่งฟันนั้น เด็กพิการพวกนี้จะเป็นเด็กที่ถ้าเราสอนแล้ว เขาจะทำตามได้ง่ายกว่าเด็กปกติ แต่การสอนนั้นต้องใช้เวลาาน ใช้ความอดทนสูง กว่าที่เขาจะทำได้อย่างอัตโนมัติ เช่น ให้เขารู้ว่ากินข้าวเสร็จแล้วต้องแปร่งฟัน ทำซ้ำ ๆ กัน บ่อย ๆ เข้า เด็กจะรู้ว่าเป็นกิจวัตรประจำวันที่ต้องทำ แล้วเขาจะทำตลอด เป็นผลดีต่อสุขภาพฟัน แม้ว่าเขาจะแปร่งไม่สะอาด แต่ขอให้ได้แปร่งหลังทานข้าวก็น่าจะลดปัญหาโรคในช่องปากได้"

5. การดูแลสุขภาพอนามัยเด็กในโรงเรียน

โรงเรียนศึกษาพิเศษได้มี งานอนามัยโรงเรียน ซึ่งมีครูที่รับผิดชอบงานอนามัย 2 คน เป็นผู้ดูแลเด็กในเรื่องของสุขภาพเด็ก นอกจากนี้จะมีหน้าที่ในการให้การรักษาเบื้องต้นแก่เด็กนักเรียนในเวลาที่เด็กไม่สบายแล้ว ก็ยังต้องมีหน้าที่อีกหลายอย่างด้วยกัน คือ

-ประสานงานกับหน่วยราชการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพของเด็ก ทั้งโรงพยาบาล แพทย์ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

-รับผิดชอบกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพทั้งหมด รวมทั้งโครงการพิเศษต่างๆด้านส่งเสริมสุขภาพที่โรงเรียนจัดทำขึ้น

-ให้ความรู้แก่ครูประจำชั้น ในการที่จะดูแลสุขภาพของเด็ก รวมทั้งการดูแลในเรื่องของพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กด้วย

-ส่งต่อเด็กไปรักษา ทั้งในเรื่องของความเจ็บป่วยโดยทั่วไป และ การรักษาโรคในช่องปาก

ในการดำเนินงานของงานอนามัย จะมีครูประจำชั้นทุกคนให้ความร่วมมือในทุกๆเรื่อง และจะช่วยกันดูแลเด็ก เป็นหน้าที่หนึ่งที่ต้องรับผิดชอบ นอกเหนือไปจากการสอนเด็กแต่เพียงอย่างเดียว การดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดของครูเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครองเป็นอย่างยิ่ง ผู้ปกครองมักจะเห็นว่า

“ เราไม่ต้องพาลูกไปตรวจสุขภาพเอง ครูเขาจัดการให้หมดเลย อำนวยความสะดวกให้เราเยอะ คนไหนไม่สบายมากๆ ก็จะพาไปโรงพยาบาลให้เลย แล้วก็คอยแจ้งผู้ปกครองทีหลัง”

“ โรงเรียนจะขอเบอร์โทรของเด็กไว้ เพราะเด็กที่นี้ไม่สมบูรณ์ เป็นอะไรขึ้นมาจะช่วยไม่ทัน ถ้าอยู่ในโรงเรียน เขาจะรับผิดชอบหมด”

“ ถ้าเจ็บป่วยฉุกเฉิน โรงเรียนก็พาไปโรงพยาบาล แบบนี้คิดว่าดีอยู่แล้ว ถ้าเป็นไข้ธรรมดา ก็เรียกพ่อแม่มาดูแล ก็มีบ้างที่เรียกมารับเวลาเด็กมีไข้ แล้วให้พ่อแม่พาไปเอง ถ้าอยู่ในโรงเรียนเจ็บป่วยธรรมดาเขาก็มีเรือนพยาบาลอยู่ที่โรงเรียน”

“ โรงเรียนเขามีห้องพยาบาลไว้เวลาเด็กเจ็บป่วยนิดๆหน่อยๆอยู่แล้ว ถ้าเป็นมากๆเขาก็จะส่งโรงพยาบาลทันที ก็ดีแล้วที่เขาเอาใจใส่อย่างนี้ เด็กบางคนมีโรคประจำตัว ชักบ่อย ครูเขาก็ดูแลที่โรงเรียนดี ไม่มีปัญหาอะไรถ้าเด็กเป็นมากเขาก็ส่งโรงพยาบาลอยู่แล้ว ตรงนี้คิดว่าดีแล้ว”

กิจกรรมต่างๆเหล่านี้เกิดจากการมีความเห็นร่วมกันของคณะครูในโรงเรียน จึงทำให้มีการดำเนินงานในโรงเรียนได้โดยมีความขัดแย้งกันน้อย ทุกคนต่างมองเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเด็กมากที่สุด

ในช่วงแรกที่ทางโรงเรียนอยู่ในช่วงของการก่อตั้ง ต้องมีการพัฒนาอีกมาก จึงมีความต้องการทรัพยากรเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านของ ทรัพยากร เงิน คน วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการบริหารจัดการที่ดี สิ่งที่ทางโรงเรียนต้องการเป็นอย่างมากในช่วงก่อตั้งนี้ คือ อาคารเรียน อุปกรณ์การเรียน การสอน สาธารณูปโภคต่างๆ เครื่องนอน หมอนมุ้งสำหรับเด็กหอพัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนครูที่จะมาช่วยสอนและช่วยดูแลนักเรียน จึงเป็นปัญหากับทางโรงเรียนในเรื่องของงบประมาณที่มาสับสนุน ซึ่งทางโรงเรียนได้รับการช่วยเหลือจากผู้ปกครองนักเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนทางด้านกายภาพที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เช่น การปรับพื้นที่ การทำถนนในโรงเรียน ก็ได้รับความร่วมมือจากทางผู้ปกครองโรงเรียน แต่สิ่งหนึ่งที่โรงเรียนต้องการให้มีการพัฒนา คือ การพัฒนาตัวเด็ก โดยจะต้องมีครูมาช่วยสอน ช่วยดูแลเด็ก ซึ่งครูที่เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งบรรจุในโรงเรียนนี้ ไม่เพียงพอกับความต้องการ ทางโรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจ้างครูอัตราจ้างเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน และสามารถที่จะดูแลนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพซึ่ง

งบประมาณที่ได้รับไม่สามารถที่จะครอบคลุมความต้องการเหล่านี้ได้อย่างเพียงพอ ทางโรงเรียน จึงได้ขอรับเงินบริจาคจากผู้ปกครอง จากร้านค้า สมาคมต่างๆ และบุคคลทั่วไปที่มีจิตศรัทธาช่วยเหลือ โดยในช่วงแรกทางโรงเรียนขอความร่วมมือจากทางผู้ปกครองที่สามารถจะช่วยเหลือทางโรงเรียนได้ ให้ช่วยเหลือทางโรงเรียนเดือนละ 500 บาท เพื่อนำรายได้ส่วนนี้มาพัฒนาโรงเรียน และ เป็นค่าตอบแทนให้กับครูที่จ้างมาสอนอีกด้วย และนอกจากนี้ทางโรงเรียนยังต้องรับภาระหนักในเรื่องของที่อยู่ อาหาร ให้แก่เด็กนักเรียน การขอบริจาคเงินดังกล่าวจึงทำเพื่อความจำเป็นของทางโรงเรียน

ในปีการศึกษา 2542 ซึ่งเป็นปีการศึกษาที่เปิดกว้างสำหรับเด็กพิการ โดยเด็กพิการทุกคน มีสิทธิ์เรียน อยากรเรียนก็ต้องได้เรียน ไม่ว่าจะเรียนที่ไหนก็ไม่สามารถปฏิเสธเด็กนักเรียน พิการได้ จึงทำให้โรงเรียนศึกษาพิเศษมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย ประกอบกับ ทางโรงเรียนได้รับ งบประมาณบางส่วนจากโครงการช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่น ที่คนส่วนใหญ่มักจะเรียกว่า งบมียาชาว่า จึงช่วยลดภาระของทางโรงเรียนได้ส่วนหนึ่ง ดังนั้นโรงเรียนจึงยกเลิกที่จะเก็บเงิน 500 บาทจากผู้ปกครอง

ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ฐานะยากจน เป็นผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม ขายแรงงาน คนเหล่านี้บางคนไม่ได้อยู่กับบ้าน ต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด ก็จะยกลูกให้ปู่ย่าตายายเป็นผู้เลี้ยงดู อีกกลุ่มหนึ่งจะมีฐานะปานกลาง กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มข้าราชการ หรือ คนที่ทำงานประจำ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่จัดว่าอยู่ในระดับฐานะดี ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคนเหล่านี้ จะเป็นกลุ่มพ่อค้า หรือมีกิจการส่วนตัว ผู้ปกครองของนักเรียนจะกระจัดกระจายอยู่ไปในจังหวัดแพร่ ไม่ได้อยู่รวมกันเป็นชุมชน บางคนเป็นนักเรียนที่ส่งต่อมาจากโรงเรียนต่างอำเภอ หรือ จากจังหวัดข้างเคียงที่ไม่มีโรงเรียนลักษณะนี้ อยู่ เช่น อุดรดิตต์ พะเยา ฯลฯ นักเรียนที่บ้านอยู่ไกลก็จะพักที่โรงเรียน เสาร์-อาทิตย์ ก็จะมีผู้ปกครองมารับกลับบ้าน แต่นักเรียนบางคนก็ทางครอบครัวมีปัญหา ก็จะให้นักเรียนพักที่โรงเรียน ถึงแม้ว่าจะอยู่ไกล เช่น บางคนไปค้าขายต่างจังหวัด เด็กอยู่บ้านไม่มีใครช่วยดู ก็ให้เข้ามาอยู่ในโรงเรียน ให้ครูเป็นผู้ดูแลแทน

ผู้ปกครองเด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจน การที่ให้ลูกมาเข้าโรงเรียนนี้ก็เป็เหตุผลทางด้าน เศรษฐกิจส่วนหนึ่ง ดังนั้นในการขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน เป็นจำนวนเงิน 500 บาทต่อ เดือน จึงมีผลกับกลุ่มคนเหล่านี้มาก บางคนถึงกับให้ลูกออกจากโรงเรียนศึกษาพิเศษ กลับไปเข้า โรงเรียนเด็กปกติ ซึ่งอยู่ใกล้บ้านเป็นการลดภาระในเรื่องค่าใช้จ่าย แม้ว่าเขาจะตระหนักดีว่าการ ศึกษาที่โรงเรียนศึกษาพิเศษให้กับเด็กนั้น จะสามารถทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ มากกว่าการ

เรียนในโรงเรียนปกติ การที่โรงเรียนเรียกเก็บเงิน 500 ผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความเข้าใจตรงจุดนี้ ก็เลยมองเห็นว่าโรงเรียนเรียกเก็บเงิน ค่าเล่าเรียน ส่งผลให้เกิดการไม่ให้ความร่วมมือ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับโรงเรียนปกติ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งมานานมากแล้วและมีความพร้อมในด้านต่างๆมากกว่า อีกทั้งระบบการเรียนการสอนก็แตกต่างกันอีกด้วย ผู้ปกครองก็ยิ่งคิดว่าการนำลูกมาเข้าโรงเรียนศึกษาพิเศษนั้น สิ้นเปลืองโดยไม่ได้มองเห็นถึง ผลประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวเด็กนักเรียน จึงทำให้มีนักเรียนบางส่วนกลับเข้าไปเรียนใน โรงเรียนนี้อีกครั้ง ซึ่งทางโรงเรียนเองก็ไม่ได้มีเจตนาในการติดตามเด็กนักเรียนที่เคยออกจากโรงเรียนไป โดยทางโรงเรียนจะมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ปกครองนักเรียนว่าปีนี้ ทางโรงเรียนยกเลิกเงินที่เก็บจากผู้ปกครอง ขอให้ผู้ปกครองนำเด็กนักเรียนกลับเข้าเรียนในโรงเรียนตามเดิม ผู้ปกครองรายหนึ่งบอกว่า

“ อยู่โรงเรียนศึกษาพิเศษมาได้ เกือบสองปี ย้ายออกไปตอนเทอมสอง เพราะตอนแรกโรงเรียนเขาเก็บเดือนละ 500 ก็พยายามหาकिनกันไปอย่างนี้ บางเดือนมี บางเดือนไม่มี เทอมสองของปีที่แล้วก็เลยให้หยุดเรียน ไม่มีปัญญา เก็บทุกเดือน เดือนละ 500 ปีนี้เขาว่าไม่เก็บให้กลับเข้าไปเรียนใหม่”

ทางโรงเรียนเองก็ได้ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในการประชุมแต่ละครั้ง ผู้ปกครองบางคนก็เข้าใจถึงความจำเป็นของโรงเรียนและได้รับรู้ถึงเหตุผลของการที่ต้องเก็บเงินเดือน 500 เป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

“ ที่นี้ต้องออกเงินเองเดือนละ 500 บาท เพราะว่าทางโรงเรียนเขายังใหม่ ไม่มีอะไรอีกหลายอย่าง ไปเข้าที่เชียงใหม่ (โรงเรียนโสตถูศูนย์ฯ)ไม่ต้องเสียเงินเลย แต่ที่นี้ต้องจ่าย เป็นค่ากินนอน ค่าอาหาร เขาว่าอย่างนี้ เด็กไปกลับก็เสียเงิน 500 เท่ากัน เขาว่ามันเปิดใหม่ ตอนหลังก็ว่ามีก็ให้ ไม่มีก็ไม่ให้ ”

แสดงให้เห็นว่าการเรียกเก็บเงินของทางโรงเรียนมีผลเป็นอย่างมากในกลุ่มผู้ปกครองที่มีปัญหาเศรษฐกิจ สำหรับผู้ปกครองที่มีฐานะดี มักจะไม่มีปัญหาในจุดนี้ ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนดี เพราะต้องการให้ลูกของเขาซึ่งผิดปกติอยู่แล้ว ได้มีโอกาสทางการศึกษาที่ดี เข้าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมีการเรียนการสอนที่เฉพาะสำหรับเด็กพิเศษเหล่านี้ และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างเต็มที่ในการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบริบทโดยรวมของโรงเรียนศึกษาพิเศษ และ นอกจากนี้ ยังมีบริบทที่สามารถจำแนกได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 นโยบายขององค์กร

โรงเรียนศึกษาพิเศษ เป็นโรงเรียนของภาครัฐ การดำเนินงานในโรงเรียนจึงต้องอาศัยนโยบายหลัก จากกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา โดยที่มีการปรับให้เหมาะสมกับโรงเรียน และ สอดคล้องกับนโยบายหลัก

ระบบการบริหารงานในโรงเรียนศึกษาพิเศษ จะเป็นลักษณะของการสั่งการตามที่ผู้บริหารได้รับนโยบายมา แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากลักษณะการสั่งการในโรงเรียนปกติ คือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในโรงเรียน ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นแกนนำ

สิ่งหนึ่งที่เป็นนโยบายหลักของทางโรงเรียน คือ การพัฒนาเด็กในทุกๆด้านเพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และสามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีปัญหา และ ไม่เป็นภาระต่อสังคม ดังคำปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า " มนุษย์สามารถพัฒนาได้" ดังนั้นนโยบายที่ทางโรงเรียนคิดขึ้นมาจึงอยู่ภายใต้เงื่อนไขของนโยบายหลักของโรงเรียน ซึ่งได้อาศัยการมีส่วนร่วมจากคณะครูในโรงเรียนด้วย

นโยบายที่สำคัญ ที่มีผลกับตัวเด็กมีดังต่อไปนี้

1. เน้นการสอนและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตัวเองได้
2. เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กสามารถประกอบอาชีพอย่างง่ายๆเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่เป็นภาระให้ใคร
3. เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กจะต้องมีสุขภาพและพลานามัยที่สมบูรณ์ สามารถรักษาสุขภาพของตนเองได้

โรงเรียนศึกษาพิเศษมีนโยบายในการสร้างสนามเด็กเล่น สร้างที่แปร่งพื่น สร้างสนามฟุตบอล เพื่อผลประโยชน์ในด้านการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับเด็ก

1.2 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

โรงเรียนนี้มีสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างดี เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นมาใหม่ บนพื้นที่ธรณีสงส์ ซึ่งตั้งอยู่กลางทุ่งนาที่ โลงแจ้ง อยู่ในเขตชานเมืองห่างจากย่านชุมชนเล็กน้อย ด้วยเหตุที่เป็นโรงเรียนที่สร้างใหม่และกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาทางด้านโครงสร้าง จึงมีการสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นมามากมาย การสร้างตึกและอาคารต่างๆเป็นไปตามแบบแปลนซึ่งทางกระทรวงศึกษาเป็นผู้กำหนด

และปรับเปลี่ยนบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เป็นความโชคดีของเด็กนักเรียนในโรงเรียนนี้ ที่โรงเรียนตั้งอยู่ในชานเมือง ทำให้มีอากาศบริสุทธิ์ ประกอบกับเป็นที่โล่งทำให้มีลมพัดอยู่ตลอดเวลา อากาศเย็นสบาย ปร่าจากมลพิษน้อยครั้งที่พวกเขาจะได้สัมผัสกับความร้อนอบอ้าว เหมือนในเขตเมืองใหญ่ สิ่งนี้เองเป็นจุดที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่พอใจที่เลือกเอาลูกมาเข้าโรงเรียนนี้ เพราะว่า "บรรยากาศดี" นอกจากนี้ในโรงเรียนยังมี น้ำดื่ม น้ำใช้ จากแหล่งน้ำธรรมชาติใต้ดินเป็นน้ำบาดาล นำน้ำขึ้นมาใช้โดยทำเป็นระบบประปาในโรงเรียน มีน้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี ส่วนน้ำสำหรับดื่มในโรงเรียนนี้จะซื้อน้ำดื่มที่เป็นน้ำกรองจากโรงงานทำน้ำดื่มในตัวจังหวัดแพร่ ดังนั้นน้ำบาดาล จึงเป็นแค่น้ำใช้เท่านั้น ไม่ได้นำมาใช้ดื่มเลย ทั้งนี้ก็เกิดจากนโยบายของทางโรงเรียนที่ต้องการให้เด็กได้ดื่มน้ำที่สะอาด และ บริสุทธิ์เพื่อเด็กจะได้มีสุขภาพที่ดี รวมทั้งสุขภาพของครูในโรงเรียนด้วย

นอกจากอาคาร สถานที่แล้ว ทางโรงเรียนยังได้สร้าง สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สนามฟุตบอล และกำลังมีโครงการที่จะสร้างอ่างประปา และยังมีการสร้างสวนหย่อมที่สร้างความสบายตา สบายใจแก่เด็ก ครู ผู้ปกครองอีกด้วย ในการพัฒนาจุดนี้ ผู้ปกครองมองเห็นว่า

"เดี๋ยวนี้โรงเรียนก็มีการพัฒนาขึ้นมาเยอะ มีสนามบอล ช่วยให้เด็กได้เล่นกีฬาได้ ออกกำลังกาย ก็พัฒนาขึ้นเป็นอย่างๆ ปีแรก ปีต่อไปก็ค่อยเป็นค่อยไป"

"โรงเรียนตอนนี้ก็ดีกว่าเมื่อก่อนมาก ถนนหนทางเขาก็ทำดีขึ้น เดี่ยวนี้เป็นถนนคอนกรีต สะดวกสบาย มีสนามเด็กเล่นให้เด็กได้เล่น มีที่ออกกำลังกาย คิดว่าพัฒนาขึ้นเยอะ"

" ลูกเราจะต้องอยู่ในโรงเรียนนี้นาน จะต้องให้เขามีสิ่งแวดล้อมที่ดี เพราะเขาจะต้องอยู่ ตลอดทั้งกลางวันกลางคืน ต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพความเป็นอยู่เหมือนบ้าน เด็กจะได้ รู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่บ้าน "

ผู้ปกครองล้วนแล้วแต่ต้องการให้โรงเรียนมีการปรับปรุงที่ดีขึ้น เพื่อให้เด็กได้มีความสุขอยู่ ภายใต้อาคารสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.2 การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะโดยรวม

ในโรงเรียนศึกษาพิเศษได้มีการพยายามที่จะสร้างทักษะส่วนบุคคลให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนได้ โดยโรงเรียนมีการดำเนินงานหลายอย่างที่สร้างเสริมความรู้ความสามารถของเด็กเพื่อให้เด็กได้มีทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ดังนี้

1.2.1 การเสริมสร้างความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก

เนื่องจากเด็กในโรงเรียนนี้ มีระดับของความบกพร่องทางสติปัญญาแตกต่างกัน เด็กในกลุ่มที่เรียนได้ซึ่งมีสติปัญญาและมีการรับรู้ได้ดีกว่ากลุ่มอื่นๆ ก็สามารถที่จะแปรงฟันเองได้ ในขณะที่เด็กในห้วงฝึกได้ห้องท้ายๆ ซึ่งมีปัญหาในการรับรู้มาก ก็จะมีปัญหาในด้านการฝึกแปรงฟัน เพราะ แม้กระทั่งการจับแปรงสีฟัน เด็กบางคนยังไม่สามารถที่จะทำได้ ต้องอาศัยการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครูประจำชั้น ซึ่งได้มีการฝึกจับแปรงสีฟัน เด็กบางคนมีปัญหาในเรื่องของกล้ามเนื้อกล้ามเนื้อเกร็ง ก็ไม่สามารถหยิบจับแปรงสีฟันได้ ต้องอาศัยเวลาในการฝึกเรื่องของการจับแปรงเป็นเวลานาน ในส่วนของการฝึกเรื่องกล้ามเนื้อ ทางโรงเรียนมีครูที่จบมาทางด้านกายภาพบำบัด ซึ่งสามารถจะช่วยเหลือในเรื่องของการฝึกฝนเด็กเพื่อให้มีสมรรถนะของกล้ามเนื้อส่วนต่างๆดีขึ้น เพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งก็รวมทั้ง กล้ามเนื้อมือที่ควบคุมการหยิบจับ ทำให้เด็กสามารถมีทักษะในการจับแปรงสีฟัน และสามารถแปรงฟันได้ด้วยตนเอง

ในการสอนเรื่องการแปรงฟันก็มีการสอนในหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องการช่วยเหลือตนเองก็มีในหลักสูตรเสริมสร้างลักษณะนิสัย ถ้าเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ก็จะมีตำราออกมาในส่วนที่เป็นเรื่องของการแปรงฟัน การสอนในห้องเรียนสามารถให้ความรู้ได้ทีละหลายๆคน ย่อมจะมีผลดีกว่าการสอนคนต่อคน โดยที่งานอนามัยเป็นผู้รับผิดชอบแต่ผู้เดียว ในโรงเรียนนี้มีการร่วมกันสอนและฝึกเด็กให้ช่วยเหลือตัวเองทุกๆด้าน โดยไม่ได้แบ่งว่าจะป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในโรงเรียน แต่ครูทุกคน จะช่วยกันดูในทุกๆจุดที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียน เพราะรับผิดชอบเด็กนักเรียนเป็นคนๆไป จึงต้องให้ความสนใจในตัวเด็กในทุกๆเรื่อง การสอนในห้องเรียนโดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน เด็กจะมีโอกาสได้รับความรู้และการฝึกแปรงฟันมากขึ้น

เมื่อมองถึงนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้การสนับสนุนในเรื่องการแปรงฟันเป็นพิเศษ ได้มีการจัดสร้างที่แปรงฟันขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันอย่างเป็นระบบ และมองเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพช่องปากกับเด็กกลุ่มนี้ ได้มีการให้การสนับสนุนในกิจกรรมทุกๆกิจกรรมที่จะเอื้อ และส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้นได้ ประกอบกับการที่โรงเรียนเคยได้รับรางวัลโรงเรียนศึกษาพิเศษที่ดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพได้ดี จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้บริหารโรงเรียนได้เอาใจใส่กับเรื่องของสุขภาพช่องปากเด็กเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนที่มีการฝึกปฏิบัติไปด้วย โดยมีความเห็นว่า

“ เราน่าจะปลูกจิตสำนึกว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องทำเป็นหน้าที่ของเรา เหมือนบัญญัติ 10 ประการที่ร้องจนขึ้นใจ เราต้องทำให้เด็กรู้ว่าหลังจากทานอาหารแล้วต้องแปรงฟัน ต้องกระตุ้นบ่อยๆ ถ้าได้เห็นพฤติกรรมบ่อยๆซ้ำๆกันก็จะเกิดผล ต้องให้เด็กได้ฝึกบ่อยๆก็จะทำได้”

การฝึกแปรงฟันของเด็กนอกเหนือไปจากการสอนในห้องเรียนแล้ว ยังมีการสอนภาคปฏิบัติ คือ สอนให้เด็กได้ทำจริงๆ ตามอ่างล้างหน้าหรือ ในห้องน้ำ เด็กบางคนครูประจำชั้นต้องคอยจับมือหัดแปรงให้ด้วย เป็นการฝึกที่ต้องอาศัยเวลา และความอดทนของผู้สอนเป็นอย่างมากกว่าที่จะประสบความสำเร็จได้

1.2.2 การพัฒนาทักษะครู

เด็กที่มีความผิดปกติทางการได้ยินซึ่งมีการรับรู้เช่นเดียวกับเด็กปกติ จะไม่มีปัญหาในการเรียนการสอน นอกจากเรื่องของการสื่อสาร ซึ่งครูที่จะทำการสอนเด็กกลุ่มนี้ได้ต้องได้รับความรู้ทางด้านการสอนเด็กพิเศษเหล่านี้รวมทั้งการใช้ภาษามือมาก่อน และจะต้องสื่อสารกับเด็กด้วยภาษามือได้เป็นอย่างดี เป็นที่เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย ในการสอนเด็กที่มีความผิดปกติทางการได้ยินอย่างนี้ หลักสูตรการสอน เนื้อหาที่จะสอน จะเหมือนกับในเด็กปกติ ถ้าสามารถที่จะบริหารจัดการปัญหาในเรื่องของการสื่อสารไปได้ การสอนจะเหมือนกับการสอนในเด็กปกติ ซึ่งครูที่สอนเด็กกลุ่มนี้จะบอกว่า

“ เด็กหูเป็นเด็กที่รู้เรื่อง พูดคนเดียวเขาทำได้ตลอดทั้งปี เขาจะแปรงฟันทุกวันโดยไม่ต้องได้บอก จนห้องหุจะได้ไล่ประกวดเด็กฟันดีของโรงเรียนอยู่แล้ว เขาจะแปรงฟันกันทุกคน ถ้าเป็นเด็กปัญญาต้องบอกย้ำทุกวันต้องพูดซ้ำๆกัน”

ในการกระตุ้น และการเสริมสร้างความรู้ให้กับกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเรื่องของการดูแลสุขภาพช่องปาก จะสามารถทำได้ง่ายกว่าในเด็กกลุ่มที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามาก เด็กกลุ่มนี้นอกจากครูจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังจะต้องมีความอดทนสูงในการที่จะสอน กระตุ้น ในสิ่งที่ซ้ำๆกันให้กับเด็กทุกๆวัน ครูทุกคนมีความเห็นว่า การที่จะทำให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้นั้นจะต้องใช้ระยะเวลา มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการแปรงฟัน เด็กกลุ่มนี้จะต้องอาศัยการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริง และจะต้องฝึกบ่อยๆครั้ง ทำให้เป็นกิจวัตรประจำวันของเด็ก การให้เด็กทำในสิ่งที่ซ้ำๆกันนั้น ครูจะต้องมีเทคนิคที่ดี เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ครูบางท่านบอกว่า

“ การที่จะทำให้เด็กมีสุขภาพที่ดีได้จะต้องสอน ต้องพูดซ้ำๆกัน อย่างพูดหน้าแถวถ้าเราจะคุยกันเรื่องอะไรเราจะต้องพูดทุกวัน ถ้าไม่อย่างนั้นพูดตอนเช้าเสร็จ สักพักก็ลืมแล้วเป็นลักษณะพิเศษของเด็กพวกนี้ ต้องบอกซ้ำๆย้ำอยู่นั้น ไม่อย่างนั้นลืม สอนตามปกติก็เหมือนกัน ต้องย้ำอยู่อย่างนั้น บางคนก็จะรู้ว่าสีแดงจะต้องใช้เวลาเป็นปี ต้องสอนอยู่ตลอดกว่าจะรู้ว่านี่คือสีแดง ปิดเทอมไปพอเปิดมาใหม่ก็ไม่รู้แล้วว่านี้คือสีอะไร ทวนอยู่นั้นแหละ แต่ถ้าเป็นเด็กหุจะรำคาญถ้าพูดซ้ำๆกัน”

การที่ครูจะมีความรู้ความสามารถ รวมถึงความอดทนในการสอนเด็กเหล่านี้ จะต้องมีการฝึกมาโดยเฉพาะ รวมทั้งมีการอบรมเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกเรื่องของภาษามือสำหรับครูที่จะสอนเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เพราะการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือชนิดเดียวที่จะสามารถใช้เพื่อให้ความรู้แก่เด็กเหล่านี้ได้ ทางโรงเรียนศึกษาพิเศษเองก็เล็งเห็นถึงความสำคัญตรงจุดนี้ ได้มีการสนับสนุนให้ครูที่รับผิดชอบงานในส่วนต่างๆได้มีการไปอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตัวเองอยู่ตลอด และ เพื่อที่จะได้นำความรู้นั้นมาใช้ในการสอนเด็กนักเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ การสอนเด็กที่มีลักษณะพิเศษอย่างนี้จำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญ ในการที่จะจัดการกับเด็ก มากกว่าการสอนในเด็กปกติ ดังนั้นครูที่สอนเด็กเหล่านี้ก็ต้องเป็นครูที่มีความสามารถพิเศษมากๆ ต้องรอบรู้ในทุกๆด้าน รวมทั้งการดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพของเด็กนักเรียนด้วยครู จะต้องเห็นความสำคัญของสุขภาพเด็กนักเรียน ให้การส่งเสริมในด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก การแปรงฟันหลังอาหาร การควบคุมอาหารที่เป็นอันตรายต่อฟัน รวมทั้ง การให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนเพื่อให้เขาได้เข้าใจ และรู้วิธีการปฏิบัติตัวเพื่อไม่ให้เป็นโรคในช่องปาก ในโรงเรียนศึกษาพิเศษ ได้มีการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้แก่ครูในเรื่องการดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพในเด็กนักเรียนทุกปี โดยมีวิทยากรจากทีมงานของ งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ เป็นผู้ให้ความรู้ในส่วนนี้ รวมทั้ง การฝึกตรวจฟันเด็กนักเรียน โดยการปฏิบัติจริงเพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น โดยครูทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนจะได้รับความรู้ด้วยกันทั้งหมด ถ้าเป็นครูที่เข้ามาใหม่ก็จะเข้ารับการอบรมที่จัดขึ้นทุกปี ส่วนครูที่เคยผ่านการอบรมแล้วนั้น ก็เข้ารับการอบรมซ้ำ เพื่อเพิ่มเติมส่วนที่ยังไม่เข้าใจ หรือยังไม่สามารถทำได้ดี เช่นการตรวจฟันเด็ก การลงรายงาน เป็นต้น ซึ่งการอบรมครูในงานทันตฯนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนในการสนับสนุนโดยตลอดเพื่อหวังให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดีนั่นเอง

ดังนั้นการเพิ่มทักษะให้กับครูในเรื่องของการดูแลสุขภาพช่องปาก เป็นสิ่งที่ยังคงต้องกระทำอยู่ เพื่อจะได้นำมาถ่ายทอดให้เด็กกลุ่มนี้ได้มีทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองต่อไป

1.4 แนวคิด และ รูปแบบของสถานบริการสาธารณสุขที่เข้าไปในโรงเรียน

สถานบริการสาธารณสุขที่เข้าไปมีบทบาทในโรงเรียนในด้านของสุขภาพ เป็นหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด ได้แก่ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม และ กลุ่มงานทันตกรรม ของโรงพยาบาลแพร์ งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร์ ซึ่งเข้าไปในโรงเรียนศึกษาพิเศษ ภายใต้เงื่อนไข ของแนวคิด และ รูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลแพร์

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กในโรงเรียนทุกโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองแพร์ ซึ่งไม่รวมถึงโรงเรียนศึกษาพิเศษ แต่เดิมโรงเรียนนี้อยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยตำบลนาจักร แต่เนื่องด้วยทางสถานีอนามัย ไม่สามารถให้การรักษา หรือ การป้องกันโรคในเด็กกลุ่มนี้ได้เนื่องจากเป็นเด็กที่มีความผิดปกติ และมีโรคประจำตัวอยู่ จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ จึงเป็นหน้าที่ของกลุ่มงานเวชกรรมสังคมที่จะเข้ามารับผิดชอบ ซึ่งในการดำเนินงานที่ผ่านมา กลุ่มงานเวชกรรมสังคมก็มีหลายกิจกรรมที่เข้าไปในโรงเรียนนี้ ได้แก่

1. โครงการ พิกการสัญจร

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม ได้มีการออกไปตรวจสุขภาพให้แก่เด็กนักเรียนที่โรงเรียน โดยมีกุมารแพทย์ประจำโรงพยาบาลแพร์ ออกไปด้วย ซึ่งนอกเหนือจากการตรวจสุขภาพตามปกติแล้ว ทางโรงพยาบาลแพร์ ยังได้มีการทำบัตรประจำตัวผู้ป่วย ให้กับนักเรียนทุกคน โดยจะทำเป็นประวัติไว้ที่โรงเรียนประจำตัวเด็กทุกคน เมื่อเด็กมีอาการผิดปกติ มีอาการชัก เจ็บป่วย ก็สามารถนำบัตรประจำตัวผู้ป่วย นั้นมาใช้กับโรงพยาบาลได้เลย เหมือนกับการมีประวัติคนไข้อยู่ในโรงพยาบาลแล้ว ก็เป็นการเพิ่มความสะดวก และ ความรวดเร็วในการไปรับบริการที่โรงพยาบาลแพร์

โครงการดังกล่าวนี้ สามารถดำเนินการได้เพียงปีเดียวเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากร กุมารแพทย์ไม่เพียงพอที่จะร่วมในกิจกรรมตามโครงการได้ การดำเนินงานตามโครงการจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากเดิม มาเป็นการตรวจสุขภาพทั่วๆไป การดำเนินงานด้านการควบคุมป้องกันโรค เช่นการให้วัคซีนแก่เด็ก รวมถึงการให้คำแนะนำแก่ครูในการดูแลเด็กนักเรียนด้วย ดังนั้นเด็กที่เข้าร่วมในโครงการพิกการสัญจรจึงเป็นเด็กที่เข้าเรียนในปีแรกที่โรงเรียน

เปิดทำการสอน ส่วนเด็กที่เข้ามาในปีต่อมา จึงได้รับเพียงการตรวจสุขภาพทั่วไป และ การให้การป้องกันโรค เท่านั้น

2. การสอนครูในการฝึกเด็กเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมือ

ในช่วงปีแรกที่โรงเรียนเปิดดำเนินการนั้น ยังขาดความพร้อมในเรื่องของบุคลากรเป็นอย่างมาก จำนวนครูในโรงเรียนไม่เพียงพอกับเด็กนักเรียน และ ยังขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะทางด้วย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการได้ดีขึ้น สามารถช่วยตนเองได้ดีขึ้น ทางโรงพยาบาลแพร์จึงได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการช่วยสอนครูในโรงเรียนในเรื่องของการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เด็กมีการพัฒนาการของกล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ เช่น กล้ามเนื้อมือ กล้ามเนื้อแขนขา กล้ามเนื้อที่ช่วยในการฝึกพูด เพื่อให้ครูจะสามารถทำได้ และสามารถถ่ายทอดไปยังคนอื่นๆ เพื่อช่วยกันในการฝึกเด็กให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการที่เด็กจะช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว สุขภาพของเด็กจะดีขึ้นไปด้วย

แต่ปัจจุบันนี้ ทางโรงเรียนได้มีครูที่เป็นนักกายภาพบำบัดมาประจำที่โรงเรียน และ รับผิดชอบในเรื่องของการฝึกเด็กเพื่อพัฒนาเด็กทางด้านสภาพร่างกายโดยเฉพาะ ครูอื่นๆจึงลดบทบาทหน้าที่ในการฝึกพัฒนาการเด็กลง ทางโรงพยาบาลแพร์ จึงไม่ได้เข้าไปสอนในเรื่องนี้ให้กับครูอีก

กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลแพร์

กลุ่มงานทันตกรรมมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาโรคในช่องปากให้กับประชาชนทั่วไป รวมทั้งเด็กนักเรียนในโครงการเฝ้าระวังทันตสุขภาพในเด็กประถมศึกษาในเขตอำเภอเมืองแพร์ด้วย เมื่อมีการก่อตั้งโรงเรียนศึกษาพิเศษขึ้นในจังหวัดแพร์ จึงต้องเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทางโรงพยาบาลแพร์ ที่จะต้องให้บริการแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนศึกษาพิเศษเช่นเดียวกับเด็กในโครงการเฝ้าระวังทั่วไป ตามที่เรามองเห็นปัญหา และตรวจพบ ความผิดปกติ เนื่องจากข้อจำกัดของบุคลากรทางทันตกรรม จึงทำให้กลุ่มงานทันตกรรม ไม่สามารถให้บริการแก่นักเรียนกลุ่มนี้อย่างเต็มที่ และ ครอบคลุม อีกทั้งการประสานงาน ระหว่าง โรงเรียน กับ กลุ่มงานทันตกรรม ยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้การพาเด็กมารับบริการทันตกรรม ไม่ได้ความสะดวก และความเอื้ออำนวย จากทางโรงเรียนอย่างที่ควรจะเป็น จึงเกิดเป็นปัญหา อุปสรรคตามมา ทำให้เด็กไม่ได้รับบริการอย่างครบถ้วน จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาลักษณะช่องปาก ในระดับบุคคลได้ อีกประการหนึ่งคือ การประสานงานภายในโรงพยาบาลระหว่างกลุ่มงานทันตกรรม และ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม ยังขาดการประสานงาน การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาลักษณะช่องปาก อย่างจริงจัง ทุกครั้งที่กลุ่มงานเวชกรรมสังคมออกไปให้บริการแก่นักเรียนในโรงเรียนศึกษาพิเศษก็มักจะได้ประสาน

แผนกับกลุ่มงานทันตกรรม ทำให้งานที่ออกมาเป็นเพียงแค่การดูแลเรื่องของสุขภาพที่มองข้ามความสำคัญของสุขภาพช่องปากไป ทำให้ปัญหาสุขภาพช่องปากที่เป็นปัญหาสำคัญของเด็กไม่ได้รับการแก้ไข และยังเป็นโรคในช่องปากอยู่ต่อไป

งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่

การดำเนินงานของงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จะเป็น การดำเนินงานในรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพในแบบเก่าที่หลากหลาย ในส่วนของการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กในโรงเรียนศึกษาพิเศษนั้น เป็นการทำงานภายใต้แนวคิดของการป้องกันการเกิดโรค ซึ่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเข้าไปมีบทบาทในการให้การสนับสนุนโครงการเฝ้าระวังทันตสุขภาพในโรงเรียน โดยมีส่วนช่วยในการจัดการอบรม ให้ความรู้แก่ครูในเรื่องของงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินกิจกรรมเฝ้าระวังทันตสุขภาพในโรงเรียน และในการตรวจ ปีละ 2 ครั้งตามระบบเฝ้าระวัง เพื่อเฝ้าระวังการเกิดโรค งานทันตสาธารณสุขก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยให้ความรู้ครูขณะที่ตรวจ เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับครู ที่ผ่านการอบรม ให้สามารถตรวจฟันเด็กได้อย่างถูกต้อง การช่วยเหลือด้านการประสานงานกับทางโรงพยาบาลแพร่ รวมทั้ง การออกหน่วยให้บริการทันตกรรม แก่นักเรียนในโรงเรียนศึกษาพิเศษ และ ในบางโอกาสก็ให้บริการทันตกรรมที่คลินิกบริการทันตกรรม ในสำนักงานด้วย การดำเนินงานโดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการทำงานเพื่อป้องกันการเกิดโรคนอกสถานที่ ซึ่ง จุดประสงค์ในการดำเนินงานในทุกๆกิจกรรมล้วนแล้วแต่ เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับครู และนักเรียน เพื่อให้ทางโรงเรียนมีความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุด ในการป้องกันโรค

บทบาทหน้าที่ของการให้การสนับสนุนการส่งเสริมการป้องกันโรค ในโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนคือ การให้คำแนะนำ และช่วยเหลือโรงเรียนทางด้านวิชาการ ในการที่จะจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมการป้องกันโรคในช่องปาก และภายหลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือจากงานทันตสาธารณสุข โรงเรียนสามารถที่จะกลับไปทำกิจกรรมในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง จนได้รับรางวัลโรงเรียนศึกษาพิเศษที่มีการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพดีเด่นรางวัลชมเชย ในปี 2541 ซึ่งเป็นรางวัลของการดำเนินงานที่มุ่งเน้นด้านการป้องกันการเกิดโรค รางวัลนี้เป็นขวัญและกำลังใจอย่างยิ่งสำหรับ คณะครูในโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ในการที่จะดำเนินงาน และพัฒนากิจกรรมด้านทันตสุขภาพในโรงเรียนต่อไป และเป็นสิ่ง ที่ทุกคนในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เดียวกันที่จะรักษาคุณภาพความงามนี้ไว้ จึงทำให้ทุกคนมีความร่วมมือกันในการที่จะทำกิจกรรมใดๆ ในโรงเรียนเพื่อเป็นการทำให้เด็กมีสุขภาพที่ดี และสามารถช่วยเหลือตัวเองในการดูแลสุขภาพได้ตลอดไป

บทบาทหน้าที่ของงานทันตสาธารณสุข ที่สำคัญคือ การให้การสนับสนุนโรงเรียนในการดำเนินงานทันตกรรมป้องกันในโรงเรียน ซึ่งภาพที่ออกมาจะเป็นการให้ทันตกรรมป้องกันแก่เด็กนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งโรงเรียน แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากทางโรงเรียนเพื่อให้กิจกรรมต่างๆอยู่ และสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมหนึ่งที่รองรับระบบเฝ้าระวังในโรงเรียนที่ งานทันตสาธารณสุขได้จัดทำขึ้น คือ การออกหน่วยบริการทันตกรรมในโรงเรียน เพื่อให้บริการทันตกรรมแก่เด็กนักเรียนที่มีปัญหาที่ต้องการ การรักษา อย่างเร่งด่วน พร้อมทั้งส่งต่อเด็กไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลแพร์อีกด้วย

การดำเนินกิจกรรมทางด้านส่งเสริมสุขภาพอื่นๆ ตามแนวเก่าที่งานทันตสาธารณสุข ได้ร่วมกับทางโรงเรียน คือการส่งเสริมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน และการควบคุม การบริโภคอาหารหวานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพช่องปาก ในช่วงก่อนการเข้าไปมีกิจกรรมดังกล่าว ทางโรงเรียน ได้ใช้ขนมยัม หรือ ขนม เป็นรางวัลให้กับเด็ก ซึ่งถือเป็น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนเด็กกลุ่มนี้ ที่ต้องมีการให้รางวัล อยู่ตลอด เด็กถึงจะสามารถแสดงพฤติกรรม หรือ ให้ความร่วมมือในการเรียน การสอนได้ เดิมทีครูมองข้ามอันตรายจาก ระบบการเรียนการสอนแบบนี้ ทำให้เด็กมีการบริโภคอาหารหวานที่เป็นอันตรายต่อฟัน แต่ภายหลัง การเข้าไปมีกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในหลายๆเรื่อง ทำให้ ครูเปลี่ยนทัศนคติ และ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ขนมเป็นรางวัล นั้น เปลี่ยนแปลงไป เป็นการให้รางวัล แบบอื่น เช่น การกล่าวชมเชย การปรบมือ ทำให้ลดการเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุของเด็กไปได้ส่วนหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมต่างๆด้านสุขภาพในโรงเรียน เป็นไปตาม แนวคิดแบบเก่า นั่นคือให้ความสำคัญกับโรค กิจกรรมต่างๆมีวัตถุประสงค์ในการลดการเกิดโรค การป้องกันโรค รวมทั้งกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การเฝ้าระวังทันตสุขภาพ การควบคุมอาหารที่เป็นอันตรายกับสุขภาพช่องปาก ก็มาจากแนวคิดของการลดการเกิดโรค และ ป้องกันการเกิดโรค เช่นกัน

1.5 โครงสร้างอำนาจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนศึกษาพิเศษ

โครงสร้างอำนาจของโรงเรียนศึกษาพิเศษจังหวัดแพร่ จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับโรงเรียนทั่วไป อำนาจสูงสุดอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งรับนโยบายมาจากกระทรวงศึกษาธิการ แม้ว่า คณะครูในโรงเรียนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาโรงเรียนไปในทิศทางไหน ก็จะต้องทำตามที่ผู้บริหารโรงเรียนจะชี้นำ ขึ้นกับแนวคิด และวิสัยทัศน์ ของผู้บริหารเป็นสำคัญ

ในชุมชนที่เป็นโรงเรียนแห่งนี้ คนในชุมชนจะประกอบไปด้วย ครู ผู้บริหาร นักเรียน นักการภารโรง ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานส่วนใหญ่ในโรงเรียน จะเกิดจากคณะครู และผู้บริหารโรงเรียนมากกว่า ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นดีมาก บุคลากรอื่นๆในโรงเรียนรวมทั้งเด็กนักเรียนไม่มีบทบาทในเรื่องนี้มากนัก จะมีเพียงการให้ความร่วมมือกับสิ่งที่คณะครู และผู้บริหาร กำหนดขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนาเด็กนักเรียนในเรื่องของสุขภาพ การที่ครูในโรงเรียนได้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหลายๆอย่างในโรงเรียนก็เพื่อที่จะให้เด็กได้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์

นอกเหนือไปจากในโรงเรียนเองแล้ว ยังมีบุคคลที่อยู่นอกโรงเรียนที่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโรงเรียนบางอย่างรวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนด้วยเช่นกัน ด้วยวัตถุประสงค์เดียวกันคือให้เด็กมีสุขภาพที่ดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็ได้แก่

1. กลุ่มผู้ปกครอง

ในกลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ โดยมีส่วนในการช่วยดูแลเด็กในขณะที่เด็กอยู่ที่บ้าน ก็มีการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนได้มากน้อยแตกต่างกัน ขึ้นกับตัวผู้ปกครองเอง และ บทบาทหน้าที่ที่ทางโรงเรียน หรือ ชมรมผู้ปกครองมอบหมายให้แต่ละคนทำ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองที่เป็นกรรมการในชมรม ผู้ปกครอง ก็จะมีบทบาทหน้าที่ร่วมกับทางโรงเรียน ในการทำกิจกรรมต่างๆรวมทั้งเรื่องสุขภาพด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบ แต่ก็ยังเป็นการมีส่วนร่วมที่อยู่ภายใต้นโยบาย และวัตถุประสงค์ของทางโรงเรียน ชมรมผู้ปกครองมักจะเป็นตัวกลางที่คอยสื่อสาร ระหว่าง ผู้ปกครองคนอื่นๆ กับ ทางโรงเรียน เป็นสิทธิ์เป็นเสียง แทน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ผู้ปกครองที่เป็นกรรมการชมรมคนหนึ่งบอกว่า

“ เรื่องที่โรงเรียนกำหนดนโยบาย ในการทำงานต่างๆนั้น คงเป็นเรื่องของทางโรงเรียน ชมรมเองไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมอะไร ส่วนมากแล้วชมรมจะติดต่อประสานงาน แจ้งข่าวในระหว่างผู้ปกครอง”

การที่ชมรมจะติดต่อระหว่างผู้ปกครองได้นั้น จะต้องอาศัยสื่อ ซึ่งทางชมรมได้คิดขึ้นมาเป็นการทำสื่อในรูปของจุลสารเพื่อแจ้งข่าว และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงความเป็น

ไปภายในโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองบางส่วนที่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ก็จะสามารถรับทราบข่าวสารได้เช่นเดียวกัน

ในกลุ่มผู้ปกครองที่ไม่ได้เข้ามาร่วมเป็นกรรมการชมรม ก็จะได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นบนเวทีของการประชุมผู้ปกครองที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ปีละ 2 ครั้ง ซึ่งก็ยังคงมีผู้ปกครองบางคนที่ไม่สามารถมาร่วมการประชุมได้ ก็จะไม่ได้รับรู้ในสิ่งที่ทางโรงเรียนต้องการความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมมักจะมีความเห็นว่า

“ มีอยู่หลายเรื่องที่โรงเรียนขอความร่วมมือ ถ้าเป็นเรื่องของสุขภาพ ก็เป็นการขออนุญาตเวลาที่มีหมอกจากโรงพยาบาลมาตรวจที่โรงเรียน เวลาที่มีการประชุมที่โรงเรียน ก็ไม่ค่อยพูดถึงเรื่องสุขภาพเท่าไร”

“เวลาโรงเรียนจัดกิจกรรมผู้ปกครองก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ไม่ได้ถามความเห็นว่าจะมาร่วมได้ไหม มีความเห็นอย่างไร เวลาประชุมก็ไม่ได้ถาม”

“เวลาประชุมที่ผู้อำนวยการก็จะแจ้งนโยบายในการประชุมเรื่องอื่นๆ เรื่องสุขภาพของเด็กทางโรงเรียนไม่ได้แนะนำกับผู้ปกครองว่าเวลาเด็กกลับบ้านให้ทำอย่างไร ดูแลเด็กอย่างไร”

“เรื่องสุขภาพโรงเรียนเขาก็ไม่ได้ขอความร่วมมืออย่างอื่นนอกจากจดหมายขออนุญาตแล้วก็มีเรื่องทำหมัน ตอนที่ประชุมผู้ปกครองคราวก่อนครูเขาก็แนะนำว่าเด็กที่มีประจำเดือนแล้วนี้ให้ไปปรึกษาหมอให้ทำหมันเพราะจะได้ไม่เป็นปัญหา”

“เรื่องสุขภาพ ก็ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนตลอด ก็เช่นต่อนุญาตให้ครูพาเด็กไปรักษา”

“โรงเรียนเคยมาขอความร่วมมือกับทางบ้าน เรื่องเงิน แล้วแต่เราจะให้หรือไม่ให้ ด้านสุขภาพเขาก็บอกว่าเวลากลับมาบ้านให้ดูแลเรื่องอาบน้ำ แปรงฟัน เขาบอกให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง”

“เรื่องสุขภาพไม่เห็นทางโรงเรียนขอความร่วมมืออะไร นอกจากขออนุญาตให้หมอมามาตรวจที่โรงเรียน”

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองนั้นยังไม่เกิดขึ้น ที่ทำได้คงเป็นแค่การให้ความร่วมมือ ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน ก็ยังคงเกิดจากทางโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว

2. ผู้สนับสนุนโรงเรียน

ผู้สนับสนุนชุมชน ในโรงเรียนศึกษาพิเศษ คือ พระผู้ที่ให้การอุปการะ โรงเรียนมาโดยตลอด ตั้งแต่โรงเรียนเริ่มก่อตั้ง และมีการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ ในการให้การสนับสนุนนั้น จะเป็นทุกเรื่องที่ทางโรงเรียนขอรับการสนับสนุน แต่เรื่องของสุขภาพมักจะได้ไม่มีการขอความช่วยเหลือจากกลุ่มนี้แต่อย่างใด ประกอบกับผู้ให้การสนับสนุนเป็นพระสงฆ์ผู้ใหญ่ในจังหวัด ดังนั้นเรื่อง ที่ทางโรงเรียนจะเข้ามาขอความช่วยเหลือนั้นเป็นเรื่องใหญ่มากที่โรงเรียนไม่สามารถที่จะทำเองได้ ท่านได้ให้ข้อมูลว่า

"การทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนหลวงปู่ไม่ค่อยรู้เรื่อง ไม่ได้เข้าไปยุ่งด้วย ถ้าเขามีปัญหาอะไร เขาก็จะวิ่งมาหาหลวงปู่เอง ส่วนมากแล้วก็เป็นเรื่องใหญ่ๆที่เขาทำเองไม่ได้ ก็จะมาปรึกษาหลวงปู่ หลวงปู่ก็ให้ความช่วยเหลือมาตลอด เพราะหลวงปู่เห็นว่าการศึกษาคือเป็นเรื่องสำคัญ"

การที่โรงเรียนมีพระสงฆ์ที่เป็นที่เคารพของคนทั้งจังหวัด คอยให้การสนับสนุนอยู่ จึงเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนได้รับผลประโยชน์มากและสามารถดำเนินกิจกรรมใดๆโดยมีความร่วมมือจากประชาชนโดยทั่วไปได้ง่าย เพราะท่านเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียน และ ประชาชนทั่วไปได้ นอกจากนี้ ท่านยังมีแนวคิดที่เห็นเรื่องของสุขภาพเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญสำหรับเด็กมาก โดยเฉพาะเด็กพิการที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษในเรื่องของสุขภาพ

แม้ว่าผู้ให้การสนับสนุนไม่ได้เป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานใดๆของโรงเรียนเลย แต่นับว่ามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทั่วไปได้รับรู้ และ เปลี่ยนรูปแบบการทำบุญจากที่เคยทำบุญกับพระสงฆ์ในวัด ก็เป็นการทำบุญกับเด็กพิการในโรงเรียนแทน ซึ่ง พระสงฆ์จะเข้าถึงคนกลุ่มที่ตั้งใจมาทำบุญได้มากกว่าที่โรงเรียนจะสามารถทำเองได้ เป็นการเปิดตัวโรงเรียนในชุมชนได้รู้จักมากขึ้น อีกทั้งการที่ท่านเป็นที่เคารพของคนในชุมชน ทำให้ท่านสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติของประชาชนทั่วไปได้

เมื่อกลับมามองถึงเรื่องสุขภาพ ซึ่งกลุ่มผู้สนับสนุนมักจะได้ไม่เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงเลย เป็นเพียงแค่ให้การสนับสนุน และ อื้ออำนวยการ เพื่อให้ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สามารถที่จะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แต่การที่ผู้สนับสนุนมีความรู้ และ ทัศนคติที่ดี กับการดูแลรักษาสุขภาพ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดี และสามารถที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนได้ อย่างราบรื่น

3. หน่วยงานของรัฐ

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ยังคงเป็นแค่การให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนตามที่โรงเรียนขอความร่วมมือ ซึ่งหน่วยงานรัฐหลายหน่วยงานยังไม่สามารถเข้าไปดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะเข้าไปเพื่อทำงาน เพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่าย และตามเป้าหมายที่วางไว้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณภาพที่เข้าไปดำเนินการในโรงเรียน ได้แก่ เวชกรรมโรงพยาบาลแพร์ และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร์ ซึ่งมีโครงการด้านส่งเสริมสุขภาพเข้าไปในโรงเรียนนี้หลายโครงการ เช่น โครงการเฝ้าระวังทันตสุขภาพในโรงเรียน รวมถึง โครงการพิการศัญจรที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งการดำเนินงานในกิจกรรมเหล่านี้ อาศัยความร่วมมือแต่เพียงอย่างเดียว โรงเรียนไม่ได้เข้ามามีส่วนในการดำเนินการในขั้นตอนใดๆเลย

ในส่วนของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณภาพ ก็ได้แก่ สังคมสงเคราะห์จังหวัด ซึ่งจะคอยให้การสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ทั้งในการเรียนการสอน และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวัน เช่นที่ผ่านมา สังคมสงเคราะห์ เป็นผู้จัดหา ผ้าห่ม ที่นอน ให้กับทางโรงเรียน จึงถือว่ากลุ่มนี้ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเลย

ในรอบปีที่ผ่านมา โรงเรียนได้มีกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และ ผู้ปกครอง โดยการจัดกีฬาขึ้น มีการแข่งขันทั้งของ นักเรียน และผู้ปกครอง ในงานนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง แต่ก็ไม่ได้ผลทั้งหมด ยังคงมีผู้ปกครองบางส่วนที่ไม่สามารถมาร่วมงานได้ แต่ทางโรงเรียนก็ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และทำให้ผู้ปกครองจากที่ไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมเลย กลับเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้ผู้ปกครองได้เห็นว่าคุณภาพของตัวนั้นเป็นอย่างไรขณะที่อยู่ที่โรงเรียน สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างไร รวมทั้งเห็นความสามารถในตัวเด็กด้วย

2. บทบาทของคนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

การส่งเสริมสุขภาพเป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในทุกๆด้าน ซึ่งกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนศึกษาพิเศษ จะแบ่งได้ออกเป็น 7 กลุ่มหรือบุคคล แตกต่างกันไปตามบทบาท ดังนี้

1. ครูผู้บริหาร

นโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพขึ้นในโรงเรียนได้ ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นที่จะให้มีกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพที่ดี การที่มองเห็นว่าคุณภาพเป็น

เรื่องที่สำคัญมากกว่าการเรียนการสอนที่ให้ความรู้เด็ก ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนแห่งนี้

นโยบายเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด และเป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ดังนั้นผู้จุดประกายริเริ่มนโยบายต่างๆจึงเป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในการที่จะต้องศึกษาให้มีความรู้แตกฉานในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ พร้อมทั้งจะต้องปรับกระบวนการทัศน และ สามารถนำมาประยุกต์โดยใช้หลักการของการส่งเสริมสุขภาพให้เข้ากับโรงเรียนได้ นอกจากนี้ยังจะต้องมีบทบาทในการสื่อสารกับครูผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่อื่นๆในโรงเรียน ให้เข้าใจและยอมรับในหลักการของการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ และพร้อมที่จะปฏิวัติการทำงานสู่รูปแบบใหม่

2. กลุ่มครูในโรงเรียน

ครูในโรงเรียนทุกคน เป็นผู้ที่มีการเสียสละเป็นอย่างสูง ที่คอยดูแลเด็กนักเรียนที่แตกต่างจากเด็กปกติ ความยุ่งยากในการดูแลจึงยากกว่าเด็กปกติ โดยเฉพาะครูในโรงเรียนศึกษาพิเศษแพร์ ซึ่งได้ดูแลเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดเวลา ครูจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญมากในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ด้วยความที่เด็กใกล้ชิดกับครูมาก ทำให้มีการเชื่อฟังครู ทำตามที่ครูบอกทุกอย่างซึ่งจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทำให้ง่ายต่อการดูแลควบคุม นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้สอนทักษะการดูแลตนเอง ทักษะชีวิต ให้กับเด็กนักเรียน โดยการบูรณาการเข้าไปกับการเรียนการสอนวิชาอื่นๆในห้องเรียน ในการสอนทักษะชีวิตนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กที่พิการทางสติปัญญาเป็นอย่างมาก ครูยังมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การดึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่อยู่ภายนอกโรงเรียนให้มีส่วนในการสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ และทำให้โรงเรียนจะเป็นที่รู้จักของชุมชนอีกทางหนึ่ง ด้วยการที่โรงเรียนเปิดตัวเข้าหาชุมชนก่อน

3. เด็กนักเรียน

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งมักจะเรียกกันว่าเด็กหู เป็นเด็กที่มีความสามารถในการพัฒนาตนเองมากกว่าเด็กกลุ่มอื่นในโรงเรียนศึกษาพิเศษแพร์ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีระดับสติปัญญาเหมือนเด็กปกติ ทำให้เด็กกลุ่มนี้ มีบทบาทมากในโรงเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะเป็นคนที่ช่วยดูแลเด็กปัญญาแทนครูได้ จากการสังเกตเห็นได้ว่าเด็กกลุ่มนี้จะได้รับอารมณ์อันมาจากครูให้ดูแลน้องๆในการทำกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก็จะเชื่อฟังเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การพัฒนาตัวเองของเด็กกลุ่มนี้จึงทำได้ไม่ยาก และยังสามารถที่จะให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมี

บทบาทหน้าที่เป็นแกนนำในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพต่างๆ และยังสามารถที่จะควบคุมดูแลเด็กที่บกพร่องทางด้านสติปัญญาได้ด้วย

ในกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้ การเรียนรู้ ของแต่ละคนแตกต่างกันมาก แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การทำกิจกรรมที่ซ้ำๆกันทุกวัน เด็กจะสามารถทำได้ อย่างอัตโนมัติ เมื่อมองอีกมุมมองหนึ่งจะเห็นว่าเป็นการถ่ายเทที่ทำให้กิจกรรมการดูแลสุขภาพในเด็กกลุ่มนี้เกิดขึ้นได้อย่างสม่ำเสมอ ถ้าเพียงแต่ทำกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น ดังนั้นบทบาทของเด็กกลุ่มนี้จึงขึ้นกับการกำหนดของกลุ่มคนอื่นๆในโรงเรียน และในชุมชน

4. หน่วยงานของรัฐ

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องของสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาลแพร์ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร์ สิ่งทีบุคลากรของรัฐได้เข้าไปช่วยเหลือในชุมชนโรงเรียนศึกษาพิเศษแห่งนี้ เป็นกิจกรรมที่เน้นด้านการป้องกัน และรักษาโรค เช่น เข้าไปฉีดวัคซีน ตรวจรักษาโรคทั่วไป เข้าไปรักษาโรคในช่องปาก เป็นต้น

5. ชมรมผู้ปกครอง

ชมรมผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในโรงเรียนในเรื่องของสถานะการเงินของโรงเรียน ชมรมจะมีบทบาทในการหารายได้ให้กับทางโรงเรียน โดยมีการรวมกลุ่มกันเป็นคณะกรรมการ โดยชมรมผู้ปกครองจะเป็นผู้บริหารรายได้ที่มาจาก การบริจาคของกลุ่มผู้ปกครอง ร้านค้า คนในชุมชน หรือการทำกิจกรรมของชมรม เช่น การทำผ้าป่าเพื่อหารายได้ให้กับทางโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรม หรือมีโครงการที่จะต้องใช้งบประมาณพิเศษ ทางชมรมก็สามารถที่จะช่วยเหลือโรงเรียนได้ เพื่อให้โรงเรียนมีการพัฒนา และ ผลประโยชน์ก็จะตกอยู่ที่เด็กนักเรียน แต่ บทบาทในด้านของการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ณ ตอนนี้อย่างไม่มีบทบาท

6. กลุ่มสนับสนุนจากชุมชน

กลุ่มบุคคล เอกชน ที่มีบทบาทต่อโรงเรียน นอกเหนือไปจากการมาบริจาคแล้ว สิ่งที่น่าจะเกิดขึ้น คือการเข้ามา มีบทบาทในการเข้ามาร่วมพัฒนาโรงเรียน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมีการพัฒนาไปในทุกๆด้านรวมทั้งเรื่องของสุขภาพที่เป็นผลตามมาได้

อย่างไรก็ตามการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือจากทุกๆฝ่าย ซึ่งบทบาทที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทบาท เป็นความรับผิดชอบโดยตรง แต่ทุกคนต้องทำได้ในทุกบทบาท เพราะการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ เป็นบทบาทแห่งยุคของทุกคน

3. แนวโน้มของเงื่อนไขใหม่ที่จะมีผลกระทบต่อโรงเรียน

ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงระบบของภาครัฐ ทั้งของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข มีการเปลี่ยนแปลงที่อาจคาดเดาได้ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการดำเนินงานในโรงเรียน รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน

ในด้านการจัดระบบการศึกษา เนื่องจากในอนาคตอันใกล้นี้ จะมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนจะต้องมีการดำเนินงานต่างๆในโรงเรียนภายใต้คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งเป็นเงื่อนไขใหม่ที่จะมีผลกระทบต่อโรงเรียน คณะกรรมการการศึกษาจะมีบุคคลภายนอกที่อยู่ในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย การดำเนินงานของโรงเรียนที่ต้องขึ้นกับคณะกรรมการการศึกษา การที่มีตัวแทนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนับเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งจะเป็นแนวทางให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมากขึ้น ในส่วนของการจัดกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน หากคณะกรรมการศึกษามีวิสัยทัศน์ที่ดี ก็สามารที่จะพัฒนาโรงเรียนให้ไปได้อย่างดี เนื่องจากเป็นอิสระจากส่วนกลาง โรงเรียนจะสามารถที่จะดำเนินการเองได้ ทำให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น ในด้านสุขภาพ หากคณะกรรมการศึกษามีแนวคิดในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ โดยมองในเรื่องของการเสริมสร้างสุขภาพของนักเรียนให้มีสุขภาพที่ดี แข็งแรง สมบูรณ์ ก็จะทำให้โรงเรียนมีทิศทางในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพที่มีความเป็นไปได้อย่างสูง และการได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการการศึกษา ก็จะสามารถทำให้โรงเรียนมีนโยบายที่เน้นเรื่องของการมีสุขภาพที่ดีได้ และ เกิดกระบวนการของการส่งเสริมสุขภาพขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในส่วน of กระทรวงสาธารณสุข มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ทำให้สถานบริการสาธารณสุขมีการดำเนินงานภายใต้การบริหารงานในระดับท้องถิ่น การทำงานสาธารณสุข ถูกตีกรอบให้แคบลงสิ่งที่จะเป็นไปได้อย่างดีคือการที่สถานบริการรับนโยบายโดยตรงจากท้องถิ่น จากชุมชน การดำเนินงานเป็นไปอย่างอิสระ มีความคล่องตัวในการทำงาน ทำให้การแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในชุมชนเป็นไปได้อย่างตรงเป้าหมาย ตรงกับความต้องการของชุมชน ทั้งทางด้านการรักษาโรค และ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

สำหรับในโรงเรียนศึกษาพิเศษแพร่ การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านจัดการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงของระบบสาธารณสุข ก็ล้วนแล้วแต่มีผลกับทางโรงเรียน เมื่อสามารถนำแนวคิดของการส่งเสริมสุขภาพ โดยมองในเรื่องของการที่จะทำ ให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพที่ดี เข้าไปในระบบของการจัดการศึกษาได้ก็จะส่งผลที่ดีกับสุขภาพของเด็กนักเรียนด้วย